

DIAK

Marjo Takkunen
Sosionomi YAMK
Diakonia-ammattikorkeakoulu
Opinnäytetyö, 2024

Komppis- koulutus

**Kokemusasiantuntijakoulutuksen kehittäminen
asumispalveluissa**

TIIVISTELMÄ

Marjo Takkunen

Komppis- koulutus. Kokemusasiantuntijakoulutuksen kehittäminen
asumispalveluissa.

46 sivua, 5 liitettä

Syksy, 2024

Diakonia-ammattikorkeakoulu

Sosionomi YAMK

Monialainen ja yhteensovittava johtaminen

Tämä opinnäyte on kehittämistyö, jonka tavoitteena oli luoda Komppis-kokemusasiantuntijakoulutuskokonaisuudesta (jatkossa Komppis- koulutus) yhtenäinen, toisinnettava kokonaisuus, sekä arvioida päivitettyä Komppis-koulutuskokonaisuutta ja sen materiaaleja.

Kehittämistyön taustatietoina hyödynnettiin teorian tiedon lisäksi Attendo Oy:ltä saatuja materiaaleja. Saatujen materiaalien avulla selvitettiin, miten Komppis-koulutus on saanut alkunsa, miten koulutusta on aiemmin toteutettu ja millaista palautetta koulutukseen osallistuneet ovat siitä antaneet. Koulutuksen taustakartoituksen jälkeen Komppis- koulutukselle luotiin koulutusmateriaalit. Päivitettyä koulutuskokonaisuutta arvioitiin asiantuntijahaastattelussa. Haastatteluaineistoa analysoimalla ja yhdistämällä sitä teorian tietoon, tunnistettiin vahvuuksia, mahdollisuuksia, uhkia ja heikkouksia, jotka voidaan ottaa huomioon koulutuksen jatkokehittämisessä.

Asiantuntijahaastattelun osallistujille toimitettujen ennakkomateriaalien pohjalta koulutus nähtiin osallisuutta ja toipumisorientaatiota edistävänä kokonaisuutena, joka on hyvin rakennettu ja vastaa tarkoitustaan. Komppis- koulutuksen kehittämis ehdotuksina esiin nousi mielenterveyteen liittyen sisältöjen lisääminen koulutussisältöön, sekä muutaman koulutuskuvauksessa olevan käsitteen jatkopohdinta. Lisäksi koulutuksen suorittaneen Komppiksen roolin kehittyessä, kannattaa kiinnittää huomiota eri painotuksiin, kuten tehtäväkuvan selkeään avaamiseen kirjallisesti, määriteltynä suhteessa työntekijän rooliin. Kehittämisideana esiin nousi myös yksikön ulkopuolinen toiminta. Oppilaitosyhteistyön kehittäminen voi tukea opiskelijoiden mielikuvaa yrityksestä, sekä helpottaa uusien työntekijöiden rekrytointia.

Asiasanat: kokemusasiantuntija,
kokemusasiantuntijakoulutus, asumispalvelut

asiakasosallisuus,

ABSTRACT

Marjo Takkunen

Komppis- training. Development of expert by experience training in housing services.

46 pages, 5 attachments

Autumn, 2024

Diaconia University of Applied Sciences

Master of Social Services

Master's Degree Programme in Interdisciplinary and Collaborative Leadership

This thesis is a development work, the goal of which was to create a unified, reproducible entity of the Komppis- experience by experience training entity (hereinafter Komppis- training), and to evaluate the updated Komppis- training entity and its materials.

In addition to theoretical knowledge, materials obtained from Attendo Ltd. were used as background information for the development work. With the help of the obtained materials, it was found out how the Komppis- training had started, how the training was implemented in the past and what kind of feedback the participants in the training had been given. After sorting out the background of the training, training materials were created for Komppis- training. The updated training entity was evaluated in the expert interview. By analyzing the interview material and combining it with theoretical knowledge, strengths, opportunities, threats and weaknesses of the training were identified, which can be taken into account in the further development of the education.

Based on the advance materials provided to the participants to the expert interview, the training was seen as an entity that promotes participation and recovery orientation, which is well structured and meets its purpose. As suggestions for the development of the training, what was found was addition of contents related to mental health in the training content, as well as the further consideration of a few concepts of the training description. In addition, as the role of the trained Komppis develops, it is worth paying attention to different emphases, such as a clearly opening up job description in writing, thoroughly in relation to the employee's role. Activities outside the unit also emerged as a development idea. The development of cooperation with educational institutions can support students' image of the company, as well as facilitate the recruitment of new employees.

Keywords: expert by experience, customer participation, expert by experience training, housing services.

SISÄLLYS

1 JOHDANTO	5
2 ASIAKASKOKEMUS JA KOKEMUSASiantuntijuus MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUISSA	6
2.1 Asiakasosallisuus sosiaalipalveluissa	6
2.2 Kokemusasiantuntijatoiminnan synty	7
2.3 Kokemusasiantuntijakoulutus Suomessa	8
2.4 Toipumisen merkitys mielenterveystyössä	10
2.5 Kokemusasiantuntijakoulutus osana toipumisprosessia	11
3 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT JA MENETELMÄT	12
3.1 Toimeksiantajan kuvaus	12
3.2 Komppis- koulutus	13
3.3 Kokemusasiantuntijakoulutusten sisällölliset painopisteet	15
3.4 Kehittämistyön kuvaus	17
3.5 Asiantuntija-arvioinnin aineiston keruu	19
4 KOULUTUKSEN KEHITTÄMISPROSESSI JA KOULUTUSMATERIAALIT	21
4.1 Komppis- koulutuksen historian selvittäminen	21
4.2 Komppis- koulutuksen sisällön selvittäminen ja palautteen käsittely	23
4.3 Koulutussisällön päivitys	24
4.4 Koulutuskuvauksen laatiminen ja materiaalien päivitys	27
5 KOMPPIS- KOULUTUKSEN ASiantuntija-ARVIOINTI	29
5.1 Arvioinnin analyysi	29
5.2 Koulutuksen sisältöön liittyvät tulokset	32
5.3 Koulutuksen toteutukseen liittyvät tulokset	33
5.4 Komppiksen tehtäviin liittyvät tulokset	34
5.5 Koulutuksen jälkeiseen toimintaan liittyvät tulokset	35
6 EETTISYYTEEN JA LUOTETTAVUUTEEN LIITTYVÄT TEKIJÄT	36
7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA	38
7.1 Huomioita Komppis- koulutuksen jatkokehittämiseen	38
7.2 Kehittämistyöprosessi ja näkökulmia yhteiskehittämiseen	40

LÄHTEET	42
LIITE 1. Asiantuntija-arvioinnin ohjaavat teemat	47
LIITE 2. Asiantuntija-arvioinnin kutsukirje	48
LIITE 3. Koulutuskuvaukset	49
LIITE 4. Asiantuntija-arvioinnin tietosuojaliite.....	50
LIITE 5. Komppis- koulutuksen kehittämisprosessin koonti	51

1 JOHDANTO

Sosiaalipalveluiden yhteiskehittämiseen suuntaavaa sisältöä eritellään sosiaalihuoltolaissa. Lain tavoite on vähentää eriarvoisuutta ja tukea osallisuutta, sekä parantaa yhteistyötä tavoitteidensa toteutumiseksi. (L 1301/2014.) Yksi tapa lisätä asiakasosallisuutta on asiakkaiden osallistaminen kouluttamalla kokemusasiantuntijoita (Meriluoto, 2018, 300–301).

Kokemusasiantuntija on kokemusasiantuntijakoulutuksen käynyt henkilö, jolla on omakohtaista kokemusta mielenterveys- ja/tai päihdeongelmista. Pohjana on kokemus siitä, miltä tuntuu sairastua ja sairastaa, saada hoitoa ja kuntoutusta, sekä millaista on elää mielenterveys- ja / tai päihdeongelman kanssa. Omakohtainen kokemus muodostaa kokemustietoa niistä tekijöistä, mitkä henkilöä ovat auttaneet ja mitkä tekijät ovat vaikuttaneet toipumisprosessiin. (Sinkkonen ym., 2012, 3.) Kouluttamalla kokemusasiantuntijoita halutaan vahvistaa asiakkaiden asemaa, oikeuksia, asiantuntijuutta ja identiteettiä (Falk ym., 2013, 3, 40). Suomessa kokemusasiantuntijoilla on koko ajan vahvistuvampi asema palveluiden arvioinnissa ja kehittämisessä. Kokemusasiantuntijatoiminnan merkitys nähdään isona niin yksilön, kuin koko palvelujärjestelmän näkökulmasta (Kivistö ym., 2021, 1–18).

Kokemusasiantuntijakoulutusten sisällöt ovat hajanaisia (Niskala ym., 2017) ja laajempia kuvauksia sekä sisällöistä, että koulutusten järjestämistavoista ei aina ole vapaasti löydettävissä. Tässä kehittämistyössä vastataan tähän tarpeeseen kuvaamalla yksi kokemusasiantuntijakoulutuskokonaisuus. Kehittämistyön tavoitteena on luoda kyseisestä Komppis- koulutuksesta yhtenäinen, toisinnettava kokonaisuus. Osana kehittämistyötä toteutetun asiantuntija-arvioinnin lopputuloksena esitetään kehitetyn koulutuskokonaisuuden vahvuuksien, heikkouksien, uhkien ja mahdollisuuksien näkökulmat koulutuksen jatkokehittämiselle.

2 ASIAKASKOKEMUS JA KOKEMUSASIAANTUNTIJUUS MIELENTERVEYS- JA PÄIHDEPALVELUISSA

2.1 Asiakasosallisuus sosiaalipalveluissa

Osallisuus on ihmisten kuulemista ja vaikutusmahdollisuuksien lisäämistä itseä koskevassa päätöksenteossa, palveluissa ja niiden kehittämisessä. Se on asiakkaan aktiivista mukanaoloa ja mukaan ottamista. Yhteistä asiakkaan osallistumiselle ja osallisuudelle on se, että asiakkaan oma rooli ymmärretään tärkeäksi palvelukokonaisuudessa. (Pohjola, 2010, 57.)

Sosiaalihuoltolaki määrittää sosiaalityön tavoitteeksi yksilöiden ja yhteisöjen kanssa elämäntilanteen vaikeuksien lieventämisen, sekä toimintaedellytysten ja osallisuuden vahvistamisen (L 1301/2014). Osallisuuden lisääminen, sekä yhteistyö palveluiden käyttäjien ja ammattilaisten kanssa suomalaisessa mielenterveys- ja päihdepalvelujärjestelmässä ovat suosituksia kansallisessa mielenterveysstrategiassa vuosille 2020–2030 (Vorma ym., 2020). Lisäksi laki hyvinvointialueista (2021) määrittää, että hyvinvointialueen ja sen aluevaltuuston on ”pidettävä huolta monipuolisista ja vaikuttavista osallistumisen ja vaikuttamisen mahdollisuuksista ja menetelmistä.” Täten osallisuus on vakiintunut osa sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujärjestelmää, jota tukevat paitsi olemassa olevat käytännöt, myös niihin velvoittava lainsäädäntö. (L 29.6.2021.)

Ideaalitulanteessa asiakasosallisuus kuuluu osana kaikkeen toimintaan. Asiakkaiden ja työntekijöiden yhteiskehittäminen on tavoiteltava tapa osallistaa, eli ottaa asiakkaiden kokemus ja asiantuntijuus käyttöön. Kokemusasiantuntijoilla onkin keskeinen rooli palveluiden kehittämisessä. (Sihvo ym., 2018, 47–49.) Esimerkiksi sosiaali- ja terveysministeriön Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategian toimeenpanosuunnitelma 2022–2026, jossa määritellään keinot osallisuuden ja turvallisuuden edistämiseksi palveluissa, määrittää palvelunjärjestäjän ja -tuottajan vastuuksi kokemusasiantuntijoiden mukaanoton toiminnan laatua ja turvallisuutta suunnitteleviin ja arvioiviin ryhmiin.

Samassa toimeenpanosuunnitelmassa sidosryhmien, eli palvelun järjestäjien, oppilaitosten ja järjestöjen vastuuksi määritellään kokemusasiantuntijoiden kouluttaminen. (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2022. 41–51.)

2.2 Kokemusasiantuntijatoiminnan synty

Kokemustieto on yksilöllisestä kokemusmaailmasta kumpuavaa asiantuntijuutta, joka haastaa työntekijää ammattilaisena näkemään arvoa tiedolla, joka ei ole helposti mitattavaa tai oppikirjoista omaksuttavaa. Se haastaa ammattilaista näkemään myös omaa rooliaan erilaisesta näkökulmasta ja luo uusia merkityksiä. (Hietala ym., 2018, 36–38.) Oikeastaan jokainen voi kutsua itseään kokemusasiantuntijaksi henkilökohtaisen kokemuksensa perusteella (Hirschovits-Gerz ym., 2019, 11). Kokemusasiantuntijan rooli voidaan kokea merkittävänä, sillä se tasavertaistaa palvelunkäyttäjän kokemuksen myötä syntynyttä ja ammattilaisen koulutuksesta saamaa asiantuntijuutta (Jurvansuu & Rissanen, 2018).

Kokemusasiantuntijuuden juuret juontavat Iso-Britanniassa tehtyyn sosiaalihuollon uudistukseen. Uudistuksen myötä luotiin uutta, aktiivista roolia palveluiden käyttäjille. Aiempaa aktiivisemmän osallistumisen myötä palvelujen toivottiin kehittyvän ja asiakkaiden oman vastuunoton toipumisprosessissaan vahvistuvan. (Meriluoto, 2018, 296.)

Kokemusasiantuntijuus nousi Suomessa sosiaalialalla uutena konseptina 2000-luvun vaihteessa, jolloin lähdettiin painottamaan uusia innovaatioita kansalaisten osallistamiseksi ja aktivoimiseksi, erityisesti syrjäytymisvaarassa olevien henkilöiden joukosta. Suomalaiset mielenterveysjärjestöt alkoivat rekrytoida ja kouluttaa entisiä palvelun käyttäjiä kokemusasiantuntijoiksi, mistä konsepti levisivät järjestöjen lisäksi myös julkiselle sektorille. Nykyisellään kokemusasiantuntija -termiä käytetään yhä laajemmassa yhteydessä. Yleisimmin asiantuntijat toimivat konsultteina palveluiden kehittämisessä, vertaistukijoina tai julkisessa vaikuttamisessa. (Meriluoto, 2018, 300–301.) Kokemusasiantuntijatoiminta osana Suomen palvelujärjestelmää pohjautuu

pitkälti Mielenterveys- ja päihdesuunnitelmaan 2009–2015, jossa yksi työryhmän ehdotuksista oli kokemusasiantuntijoiden ja vertaistoimijoiden mukaan ottaminen mielenterveys- ja päihdetyön suunnitteluun, toteuttamiseen ja arviointiin (Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma, 2009, 20).

Mieli 2009 -ohjelman keskeinen tavoite oli lisätä palveluiden käyttäjien osallisuutta mielenterveys- ja päihdepalveluiden suunnittelussa, implementoinnissa ja arvioinnissa. Tavoitteeseen vastattiin järjestämällä kokemusasiantuntijakoulutusta henkilöille, joilla on omakohtaista kokemusta mielenterveys- ja/tai päihdeongelmista sekä heidän omaisilleen. Yksi tärkeimmistä työvälineistä oli kokemusasiantuntijan oman tarinan työstäminen. (Falk ym., 2013, 4.)

2.3 Kokemusasiantuntijakoulutus Suomessa

Suomessa kokemusasiantuntijakoulutusta järjestetään hyvin erimittaisina ja -sisältöisinä osana useiden oppilaitosten, järjestöjen ja palveluntuottajien toimintaa. Terveysten- ja hyvinvoinninlaitoksen vuonna 2017 toteuttaman valtakunnallisen kyselyn tuloksissa on listattu 62 kokemusasiantuntijakoulutusta järjestävää tahoa, joista yksikään ei edustanut liiketoimintaa harjoittavaa yksityistä palveluntuottajaa. Koulutusten järjestäjät olivat järjestöjä, kuntia, sairaanhoitopiirejä tai oppilaitoksia. Koulutusten laajuus, tuntimäärät ja sisällöt vaihtelevat paljon. Yhteinen tavoite on kuitenkin ihmisten oman kokemuksen työstäminen, niin että sitä on mahdollista hyödyntää palveluiden kehittämisessä, arvioinnissa sekä vertaistukityössä. (Hirschovits-Gerz ym., 2019, 12–16, 45.)

Kokemusasiantuntijan määritelmänä tässä kehittämistyössä käytetään kokemusasiantuntijakoulutuksen käynnyttä henkilöä, mutta käsitettä voidaan käyttää myös eri yhteyksissä. Koulutusten sisällöt ja laajuus vaihtelevat, mikä vaikeuttaa käsitteiden määrittelyä. (Jurvansuu & Rissanen, 2018.) Kokemusasiantuntijatoiminnan ja -koulutusten käytännöt ovat Suomessa hyvin hajanaisia, sekä asiakkaiden osallisuuden muodot ovat erilaisia. Yhtenäisyys ei ole välttämätön itseisarvo tai tavoite, sillä toimintaympäristöt ovat hyvin erilaisia.

Hajanaisuus kuitenkin hidastaa tiedon leviämistä ja toiminnan vakiintumista osaksi palvelujärjestelmää. Toimintaa ja koulutuksia kehitettäessä tavoitteena on kokemusasiantuntijuuden kehittäminen osaksi omaa toimintaympäristöä. (Niskala ym., 2017.)

Innokylä -verkkosivustolla on esiteltynä useampien kokemusasiantuntijakoulutusta kehittäneiden hankkeiden tuloksia. Koulutuksia on kehitetty muun muassa osana toimijan perustoimintaa tai osana myönnettyjä hankkeita. Mielen ry:n kehittämä koulutuskokonaisuus on laajuudeltaan noin 100 tuntia. Hankkeen tuloksissa todetaan, että 86% :ssa osallistuminen on tukenut osallistujan itsensä toipumista, sekä 86% kokemusasiantuntijoita kohdanneista on kokenut hyötyvänsä tapaamisista paljon tai erittäin paljon. Keski-Suomen hyvinvointialueella järjestettävässä kokemusasiantuntijakoulutuksessa laajuus on myös noin 100 tuntia. A-klinikkasäätiön järjestämä vertaisohjaajakoulutus kokoontui kahdeksan kertaa, jokaisen kerran kesto oli 4 tuntia ja tämän vertaisohjaajakoulutuksen todettiin soveltuvan osaksi psykososiaalista kuntoutusta. (Innokylä, i.a.).

Koulutuksia etsimällä löytää runsaasti erilaisia toimijoita, tässä muutamia esimerkkejä erilaisten toimijoiden järjestämien koulutusten laajuuksista. Etelä-Pohjanmaan Hyvinvointialueen järjestämän kokemusasiantuntijakoulutuksen laajuus on 188 tuntia, luentoina ja ryhmätapaamisina toteuttaen. (Etelä-Pohjanmaan Hyvinvointialue, i.a.) Mielen ry järjestää peruskoulutusta, jonka laajuus on noin 100 tuntia (Mielen ry, i.a.). Mielenterveys Etappi ry:n Koala -ryhmä järjestää Kokemusvaikuttaja -koulutusta, jonka laajuus on 50 tuntia (Koala-ryhmä, i.a.). Raision seudun koulutuskuntayhtymä järjestää yhteistyössä Turun A-Killan, Turun Mielenterveysyhdistys ITU:n ja Varsinais-Suomen Sininauha ry:n kanssa Kokemusasiantuntijana ja vertaisohjaajana toimiminen osatutkintoa, joka on 20 opintopisteen laajuinen osa Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkintoa (Raision seudun koulutuskuntayhtymä, i.a.).

2.4 Toipumisen merkitys mielenterveystyössä

Toipumisprosessilla tarkoitetaan mielenterveyskuntoutujan kykyä elää tyydyttävää, toiveikasta elämää, mielenterveysongelman tai -sairauden aiheuttamista oireista ja rajoituksista huolimatta. Perinteisen diagnoosikeskeisen ajattelun sijaan, jossa keskitytään oireiden hävittämiseen ja sairauden rajoitteiden poistumiseen, toipumisorientaatiossa keskitytään henkilön omaan kokemukseen, valintoihin ja unelmien saavuttamiseen. Toipumisorientaatiolähtöisessä ajattelussa haetaan kuntoutujan toiveikkuutta ja merkityksen kokemusta. Työntekijä/asiantuntija - potilas asetelma muuttuu yhteistyöksi, jossa potilas on omien kokemustensa asiantuntija. (Cavanaugh, 2014.)

Toipumisorientaatio on noussut keskeiseksi lähestymistavaksi useiden maiden, myös Suomen, mielenterveyspalveluita. Se edustaa ajattelun ja toiminnan kehystä, joka korostaa yksilön voimavaroja, osallistumista, toivoa, merkityksellisyyttä ja positiivista mielenterveyttä. Vaikka yksilöllä olisi psyykkisen sairauden tuomia haasteita, henkilökohtainen toipumisprosessi johtaa tyydytystä tuottavaan ja toiveikkaaseen elämään. (Nordling, 2018.) Toipumisorientaatio ei ole niinkään työmenetelmä, vaan lähestymistapa sairauden ja haasteiden kohtaamiselle. Toipumisorientaatiossa sairaus ja sen oireet nähdään yksilön ominaisuuksina, joiden poistaminen ei ole ensisijainen tavoite. Tavoite on löytää keinoja elää antoisaa ja täysipainoista elämää oireista huolimatta. Ei jäädä odottelemaan, että sade lakkaa, vaan lähdetään ulos sateesta huolimatta. (Raivio & Raivio, 2020, 23–26.)

Toipumisorientaatio on toipumisen kokemukseen tähtäävä käytäntö, joka perustuu ihmisarvoon ja yksilön kunnioitukseen. Toipumisen näkökulma tunnistaa mahdollisuuden palautumiseen ja hyvinvointiin sairaudesta huolimatta. Se pyrkii maksimoimaan itsemääräämisoikeutta ja osallisuutta kuntoutumisprosessissa. Toipumisnäkökulma ei tarkoita sairauden oireiden tai rajoitusten kieltämistä ja epärealistista näkökulmaa tilanteeseen, vaan henkilön yksilöllisten merkityssuhteiden ja odotusten vaikutuksen tunnistamista osana kuntoutumisprosessia. Se lisää merkityksellisyyttä, ymmärrystä

mielenterveyskuntoutujan ja hänen verkostonsa välillä, sekä vahvistaa kuntoutujan roolia palveluiden toteuttamisessa. (Cavanaugh, 2014.)

2.5 Kokemusasiantuntijakoulutus osana toipumisprosessia

Kokemusasiantuntijakoulutuksen tavoitteet ovat sekä kohderyhmän toimintakyvyn vahvistamiseen liittyviä että sosiaali- ja terveyspalvelujen tavoitteiden toteutumiseen ja laatuun liittyviä. Palvelujen kohteina olevien asiakkaiden osaamista pyritään vahvistamaan palveluntuottajien toimintojen laadun parantamiseksi, niin että myös heidän henkilökohtainen sairaushistoriansa ja palvelukokemuksensa saadaan tavoitteellisesti tukemaan palvelujen laadun kehittämistä ja toimeenpanoa. (Hietala & Rissanen, 2015, 11–12.) Oma kokemus on merkittävä voimavara, jonka kokemusasiantuntijat voivat kokea arvokkaana osana toisten auttamista ja palveluiden kehittämistä (Marino, ym., 2016).

Nieminen (2017) on tutkinut koulutusinterventiota osana mielenterveyskuntoutujien kuntoutumisprosessia. Johtopäätöksinä Nieminen toteaa, että kouluttautumisen hyödyt voivat olla monelta osin yhteneväisiä mielenterveyskuntoutujan kuntoutumista mittaavien piirteiden kanssa ja, että toipumiskeskineen lähestymistapa mielenterveyskuntoutuksessa tukee kuntoutujien koulutuksellisia pyrkimyksiä. (Nieminen, 2017.)

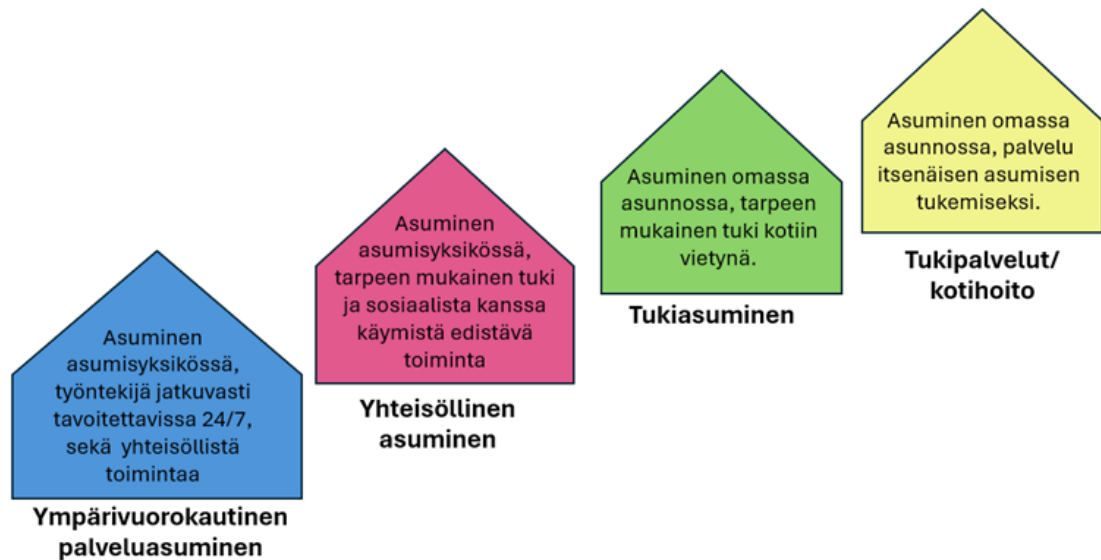
Muutos kuntoutujasta kokemusasiantuntijaksi edellyttää yksilöllistä toipumis- tai kuntoutumisprosessia. Koulutuksessa kokemus voidaan työstää asiantuntijuudeksi valmennuksen, vertaistuen, mentoroinnin, itseopiskelun tai tehtävissä oppimisen kautta. Kokemusasiantuntijaksi kouluttautumiseen kuuluu reflektoitua tiedon tuottamista, ajankohtaisten asioiden seuraamista ja uuden oppimista, keskustelua, kokemusten jakamista esimerkiksi toisten kuntoutujien, tutkijoiden ja palvelujen kehittäjien kanssa. (Rissanen, 2015, 241.)

3 KEHITTÄMISTYÖN LÄHTÖKOHDAT JA MENETELMÄT

3.1 Toimeksiantajan kuvaus

Tämän kehittämistyön toimeksiantaja on sosiaalihuollon mielenterveys- ja päihdepalveluita tuottava liikeyritys (jatkossa toimeksiantaja tai yritys). Kehittämistyön toimeksiantaja Attendo Oy on pohjoismainen yksityinen pörssiyritys, jolla on Suomessa noin 430 hoiva- ja palvelukotia ikäihmisille, mielenterveys- ja päihdeasiakkaille, kehitysvammaisille ja vammautuneille, lapsille ja nuorille sekä terapiapalveluita. Yrityksen mielenterveys- ja päihdepalvelut käsittävät 84 toimintayksikköä ympäri Suomen, jotka toteuttavat ympärivuorokautista ja/tai yhteisöllistä asumispalvelua, sekä kotiin tarjottavaa tukea täysi-ikäisille asiakkaille. (Attendo, i.a.)

Toimintaa säätelee sosiaalihuoltolaki ja palvelun ostajana ovat julkiset toimijat tai yksityishenkilöt, yleisimmin hyvinvointialueet. Tämän opinnäytetyön toimintaympäristönä on Attendo Oy:n mielenterveys- ja päihdekuntoutujille suunnatut palvelut, joihin kuuluu asumispalveluita ja kotiin vietävää tukea. Asiakkaat tulevat asumispalveluyksiköiden asiakkaaksi pääosin sosiaalihuollon asiakkuuden kautta, hyvinvointialueen sosiaalitoimen päätöksellä. Toimintayksiköissä on sekä asumispalveluita, jolloin asiakas muuttaa asumaan palveluntuottajan tiloihin, että kotiin vietävää palvelua, jolloin palvelu viedään asiakkaan luokse. Asumispalvelu on ympärivuorokautista, yhteisöllistä tai tuettua asumista, joita havainnollistan kuviossa 1. Palveluita käyttävät täysi-ikäiset henkilöt, jotka eivät tarvitse laitoshoidoa, mutta eivät selviydy arjessaan tai asumisessaan vielä täysin itsenäisesti. (Attendo Oy, sisäinen materiaali.)

Kuvio 1. Attendo Oy:n toteuttamat sosiaalipalvelun muodot, joiden asiakkaat voivat osallistua Komppis- koulutukseen

Attendon tuottamia asumispalveluita määritellään Sosiaalihuoltolaissa, jonka mukaisesti sosiaalihuollon asiakkaalle voidaan tarjota esimerkiksi tukipalveluita, kotihoitoa, tilapäistä asumista, yhteisöllistä asumista ja ympärivuorokautista palveluasumista. Ympäri vuorokautisessa asumispalvelussa asiakas asuu yksikössä, jossa henkilökunta on paikalla ympäri vuorokauden joka päivä. Yhteisöllisessä asumisessa asiakas asuu yksikön tiloissa, jossa henkilökunta on paikalla päivittäin, mutta ei yöaikaan. Tuetussa asumisessa asiakas asuu omassa asunnossaan, mutta saa säännöllistä, erikseen sovittua tukea. Kotiin tarjottava palvelu taas on erikseen sovitusti kotikäyntejä asiakkaan kotiin tai päiväkäyntejä yksiköön. (L 1301/2014.)

3.2 Komppis- koulutus

Attendo Oy:n mielenterveys- ja päihdepalveluissa kehitetyn Komppis-koulutuksen kuvataan tarjoavan ”ensimmäinen askel” asiantuntijuuteen, keskittyen asiakaskokemukseen yrityksen palveluiden käyttäjänä. Toimintaympäristön asiakkaiden toimintakyky on hyvin vaihtelevaa, osa tarvitsee ympärivuorokautista tukea ja osa vain pientä tukea ja ohjausta. Vaihtelevan

toimintakyvyn vuoksi osallistuminen perinteisiin, muilla toimijoilla järjestettyihin, kokemusasiantuntijakoulutuksiin ei ole kaikille palveluiden käyttäjille mahdollista tai se on tuntunut asiakkaille liian isolta askeleelta.

Kokemusasiantuntijakoulutuksella halutaan tukea asiakkaiden toipumisen kokemusta ja tuoda uutta sisältöä asiakasosallisuuteen yrityksen mielenterveys- ja päihdepalveluissa. Komppis- koulutuksen tavoitteet tukevat myös toimeksiantajan strategisia tavoitteita. Yrityksen strategiassa määritelty tavoite on olla alan arvostetuin ja halutuin toimija. Strategiassa olennaisena osana on myös maininta ”vahvistamassa ihmistä”. Strategian saavuttamisessa isossa roolissa on positiivinen asiakaskokemus, joka olennaisesti lisää palveluiden laatua. (Attendo, 2024.) Koulutuskokonaisuuden toivotaan lisäävän toimeksiantajan mielenterveys- ja päihdepalveluiden tärkeänä sisällöllisenä viitekehyksenä toimivan toipumisorientaation toteutumista ja jalkautumista osaksi yksiköiden arkea. Toipumisorientaatio on viitekehyksenä yrityksen kaikissa mielenterveys- ja päihdekuntoutujien yksiköissä, joiden kaikki työntekijät saavat toipumisorientaatiokoulutuksen. (Attendo Oy, sisäinen materiaali.)

Komppis- koulutuksen näkökulma kokemusasiantuntijakoulutuksen viitekehysessä poikkeaa tavanomaisista, sillä koulutus keskittyy tietyn toimijan asiakkaiden asiakaskokemukseen palvelun käyttäjänä, jonka koetaan olevan matalan kynnyksen lähestymistapa asiantuntijuuteen. Matalalla kynnyksellä tarkoitetaan, että koulutuksen sisältö on yksilöitävissä erilaisista lähtökohdista tuleville asiakkaille, eikä koulutukseen osallistuminen vaadi osallistujalta suuria resursseja tai taitovaatimuksia. Komppis- koulutukseen hakeutumiseen riittää, että asiakkaalla on mielenkiinto osallistumiseen ja halua sanoittaa omaa asiakaskokemustaan. Tavanomaiset kokemusasiantuntijakoulutukset ovat keskittyneet enemmän osallistujien henkilökohtaiseen sairastumis- ja toipumistarinaan, jonka myötä osallistujat käsittelevät laajemmin omaa elämänhistoriaansa (Hietala & Rissanen, 2015, 30–31). Komppis- koulutuksen sisältö on yksikön arjen toimintoja ja sisältöä, johon asiakas perehtyy ja sanoittaa sitten oman kokemuksensa kautta.

Toimeksiantajan mielenterveys- ja päihdepalveluissa Komppis- koulutuksen käynnyttä asiakasta kuvataan yksikön asiakkuuden asiantuntijaksi. Kokemusasiantuntijuus on siis määritelty asiantuntijuudeksi kyseisten palveluiden käyttäjänä. Koulutuksen käyneet henkilöt toimivat yrityksessä oman toimintayksikkönsä uusien asiakkaiden ja työntekijöiden perehdyttäjinä, sekä asiakkuuden asiantuntijoina yksiköiden palveluiden kehittämisessä. Kokemusasiantuntijatoiminnan avulla yrityksessä pyritään lisäämään asiakkaiden osallisuutta asumispalveluiden suunnittelussa, toteuttamisessa ja arvioinnissa. Kokemusasiantuntijatoiminnalla voidaan tuoda esimerkiksi asiakaskokemusta osaksi perehdytysprosessia, sekä ottamaa koulutuksen käyneitä mukaan palveluiden arviointiin ja kehittämiseen. Koulutukseen osallistuminen ei kuitenkaan velvoita asiakasta mihinkään, vaan roolia toteutetaan oman mielenkiinnon ja motivaation mukaan.

3.3 Kokemusasiantuntijakoulutusten sisällölliset painopisteet

Kehittämistyön taustoituksena oli tärkeä selvittää, mikä muiden toimijoiden järjestämien kokemusasiantuntijakoulutusten sisällöissä on koettu tärkeäksi. Merkittävä osa kokemusasiantuntijakoulutusta ja prosessia on oman tarinan työstäminen. Oma tarina tarkoittaa omien kokemusten työstämistä henkilökohtaiseksi työvälineeksi. Olennainen osa kokemusasiantuntijan pätevyyttä on se, että hän on käsitellyt omia kokemuksiaan ja katsonut niitä uusista näkökulmista. Esimerkiksi Mielen avain -hankkeen koulutuksessa koulutettavat jakoivat tarinoitansa muiden ryhmäläisten kanssa koko koulutuksen ajan. (Falk ym., 2013, 27.)

Tärkeänä ulottuvuutena kokemusasiantuntijakoulutuksessa nousee ryhmässä toimiminen ja vertaisuus, jotka tarjoavat osallistujille mahdollisuuden hyväksynnän kokemukseen. Tärkeää ja harjoitusta vaativaa on oman tarinan kertominen, se tarjoaa kertojalleen jännityksestä huolimatta uusia näkökulmia, sekä arvostuksen tunnetta. Ryhmässä omien tarinoiden kertominen synnyttää osallistujille voimaantumisen kokemusta. Koulutuksen järjestäjän puolelta on

hyvä huolehtia koulutuksen tavoitteiden selkeydestä ja sisäisen yhteistyö polun rakentamisesta organisaatiossa. (Mäkiöllitervo, 2019. 44–50.)

Osana Mielen Avain -hanketta luotu moduulimuotoinen kokemusasiantuntijakoulutus sisältää 4 moduulia, joiden on tarkoitus antaa osallistujalle tietoja, taitoja ja valmiuksia, joiden avulla hän voi hyödyntää omaan kokemukseen pohjautuvaa tarinaansa kokemusasiantuntijan tehtävissä. Moduulit sisältävät oman tarinan kokoamista, sekä tämän tarinan kertomisen, esiintymisen ja tulevien työtehtävien harjoittelua, sekä asiantuntijaluentoja mielenterveys- ja sosiaalityön eri osa-alueista. Hankkeen myötä luodut suositukset kokemusasiantuntijakoulutukselle painottavat yksilöllistä prosessia, jossa otetaan huomioon asiakkaan omat lähtökohdat ja ajatukset osana koulutussisältöä. Työparityöskentely asiakkaan ja ammattilaisen kesken on tärkeä osa toteutusta. Työparityöskentelyssä molemmille osallistujille muodostuu kokemus uudenlaisesta vuorovaikutuksellisesta työskentelytavasta. Keskeistä koulutukseen hakeutumisessa tulisi olla hakijan oma motivaatio ja halu toimia ryhmässä. Koulutuksen sisällöstä käydään keskustelua, sen tavoitteita avataan yhdessä ja sisällön tulisi olla väljä, niin että se mahdollistaa ryhmän tarpeiden huomioimisen. Koulutuksen myötä työstettävää omaa tarinaa voi harjoitella vuorovaikutuksellisesti osana erilaisia toteutustapoja, koulutussisällön on oltava ajantasaista ja sitä on hyvä kehittää jatkuvasti kerätyn palautteen pohjalta. Heterogeeninen, eli mahdollisimman monimuotoinen osallistujaryhmä tukee osallistujien näkökulman laajentumista ja vähentää ennakkoluuloja. (Kurki, 2015, 245–248.)

Kokoa (Koulutetut kokemusasiantuntijat) ry:n koulutussuosituksissa kokemusasiantuntijakoulutuksen sisällön tavoitteiksi nostetaan yhdenvertaisuus ja hierarkiatasojen hälventäminen. Kokemusasiantuntijakoulutuksen osallistujissa voi olla mukana asiakkaiden lisäksi sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä. Koulutukseen tarvitaan resursseja ja sen sisällössä ja tavoitteissa tulee käyttää suunnitelmallisuutta. Koulutuksen keskeiseksi sisällöksi määritellään oman tarinan työstäminen työvälineeksi. Kokemusasiantuntijoita on hyvä käyttää kouluttajina. Lisäksi nostetaan tärkeänä seikkana, että koulutus on

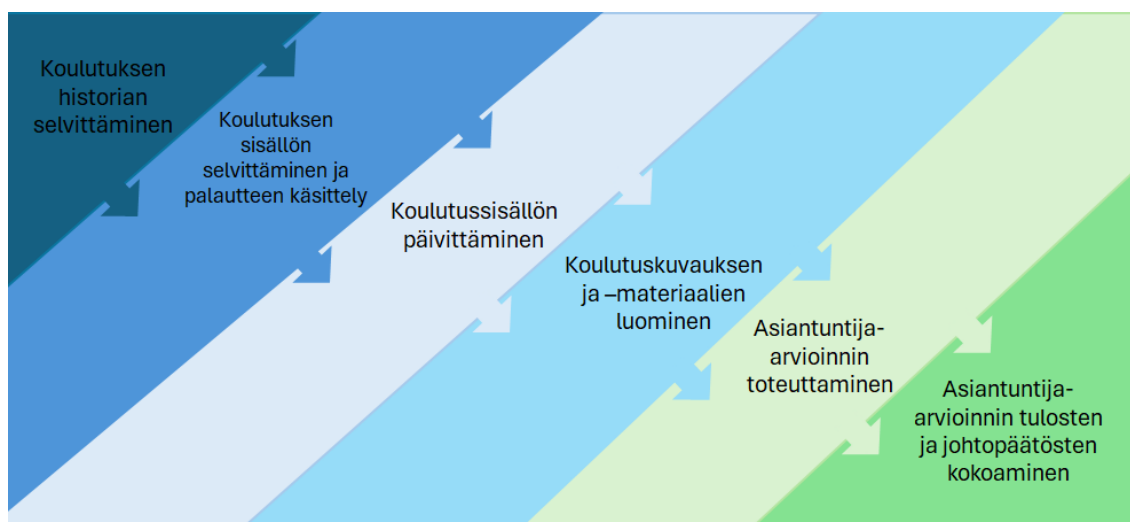
maksuton ja siihen haku on avoin kaikille asiasta kiinnostuneille. (Nieminen, 2020.)

Voidaan siis todeta, että kokemusasiantuntijakoulutusten ydinsisältöä on oma yksilöllinen kokemus eli tarina, jonka esittämistä harjoitellaan ryhmässä. Ryhmässä tapahtuva oppiminen ja avoin, keskusteleva ilmapiiri on tärkeää. Tasavertaisessa ryhmässä kokemusten jakaminen luo kokemusasiantuntijalle itseluottamusta ja hyväksynnän tunnetta. Osallistumisen tulisi tapahtua motivaation pohjalta ja maksuttomuus tukee sitä, että kouluttautuminen on mahdollista sosiaalisesta asemasta ja rahatilanteesta riippumatta. Onkin hyvä, että monimuotoisessa ryhmässä on asiakkaita ja ammattilaisia, kuten myös koulutuksen kouluttajina on hyvä käyttää jo koulutukseen osallistuneita. (Falk ym., 2013, 27. Mäkiöllitervo, 2019, 44–50. Kurki, 2015, 245–248. Nieminen, 2020.)

3.4 Kehittämistyön kuvaus

Kehittämistyö on toiminnallinen työ, jonka painotus on kehittämisessä, kuitenkin unohtamatta tutkimuksellisen ajattelutavan mukaista ammatillisuutta. Ammatillisuuden rinnalle nousee asiantuntijuus, joka syntyy kehittämistyön tekijälle toteuttamisprosessin myötä. Työn toteuttamiseen vaikuttavat kehittämistyön tekijän henkilökohtaiset tavoitteet, toimeksiantajan tavoitteet, sekä oppilaitoksen työlle asettamat tavoitteet, jotka tässä työssä lomittuvat osin toisiinsa. Tässä kehittämistyössä työn toteuttaja tuo henkilökohtaisten tavoitteiden lisäksi mukanaan myös toimeksiantajan tavoitteita, sillä hän kuvaa ja kehittää työroolissa itse rakentamaansa koulutuskokonaisuutta. Kehittämistyön tavoitteena on tuoda esiin toimeksiantajalla ammatillisessa arjessa Komppis-koulutuksesta syntynyttä hiljaista tietoa, lisätä siihen teorial tietoa, etsiä näiden pohjalta uusia näkökulmia ja kehittää Komppis- koulutusta tavalla, joka tukee toimeksiantajan tavoitteiden lisäksi myös kehittämistyön tekijän ammatillista osaamista ja asiantuntijuutta. (Kostamo ym., 2022.)

Kehittämistyössä kuvataan kehittämistyön prosessia, eli työn suunnittelua, toteutusta, millaista arviointia on toteutettu työtä tehtäessä ja mikä on kehittämisen lopputulos (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2024). Kehittämistyön kehittämistarve on käytäntölähtöinen, sillä Komppis- koulutus oli tarve päivittää yhtenäiseksi ja vuosittain tosinnettavaksi kokonaisuudeksi (Kostamo ym., 2022). Koulutuksen puitteissa aiemmin tehdyt toimenpiteet ja ratkaisut haluttiin kirjata ylös, sekä saada myös ulkopuolista mielipidettä kehitetystä koulutuskokonaisuudesta. Näiden tarpeiden pohjalta kehittämistyössä kuvataan yksityisen palveluntuottajan toteuttama kokemusasiantuntijakoulutuskokonaisuus, eli kerrotaan miten Komppis- koulutus on saanut alkunsa ja miten koulutusta on aiemmin toteutettu. Koulutuksen taustakartoituksen jälkeen on luotu tosinnettavan Komppis- koulutuskokonaisuuden materiaalit. Jatkokehittämisen tueksi ja palautteen saamiseksi on toteutettu koulutuskokonaisuuden asiantuntija-arviointi, jonka tulosten pohjalta esitetään koulutuksen jatkokehitysehdotukset. Kehittämistyön eteneminen on havainnollistettu alla, kuviossa 2.

Kuvio 2. Komppis- koulutuksen kehittämistyön prosessi

3.5 Asiantuntija-arvioinnin aineiston keruu

Asiantuntijahaastattelun eli asiantuntija-arvioinnin aineistonkeruumenetelmäksi valikoitui teemahaastattelu fokusryhmälle, sillä sekä teema- että fokusryhmähaastattelun vahvuutena on mahdollisuus tarkentaa ja syventää kysymyksiä haastateltavien antamien vastausten perusteella (Mäntyranta & Kaila, 2008, s. 1507. Tuomi & Sarajärvi, 2017, s. 88).

Haastattelussa asiantuntijoita pyydettiin arvioimaan ja pohtimaan koulutuskokonaisuuden vahvuuksia, heikkouksia, uhkia ja mahdollisuuksista. Haastattelu toteutettiin Teams- yhteydellä. Teemahaastattelu sijoittuu lomakehaastattelun ja avoimen haastattelun välimaastoon, sillä se on luonteeltaan enemmän keskusteleva. Haastattelun toteuttaja voi käsitellä etukäteen valittuja teemoja sopivassa järjestyksessä, mikä oli asiantuntija-arvinnoille luontevaa, sillä keskustelua voitiin syventää esiin nousevien aiheiden mukaisesti. Teemahaastattelun edellytysten mukaisesti haastattelun toteuttajalla oli perehtyneisyyttä tutkimusaiheeseen ja tietämys haastateltavien lähtökohdista haastatteluun. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka, 2006, 162–163.) Toimitettujen etukäteismateriaalien pohjalta jaoteltiin teemahaastattelun teemat (liite 1). Teemoina olivat koulutuksen tavoitteet, käytetyt koulutusmuodot, koulutuksen kohderyhmä, koulutusmateriaali ja koulutuksen sisältö.

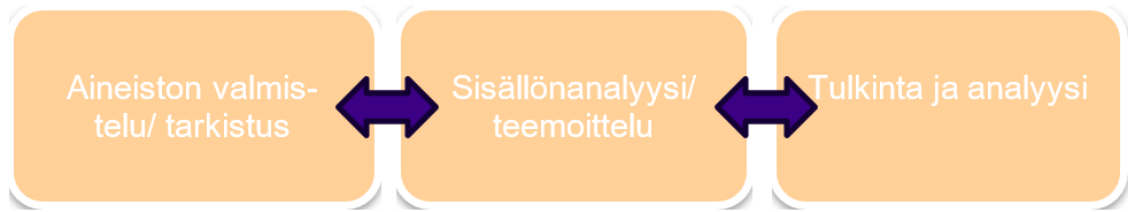
Haastattelun tavoitteena oli koota näkökulmia koulutuksen jatkokehittämiseen. Fokusryhmän muodostamisessa tärkeää on, että jäseniä yhdistää jokin tekijä. Tässä kehittämistyössä yhdistävä tekijä oli toimintaympäristö; kaikki osallistujat ovat Etelä-Pohjanmaan Hyvinvointialueen omaa kokemusasiantuntijakoulutusta järjestävän tahon edustajia. Fokusryhmähaastattelu on teemahaastattelun muoto, jonka tavoitteena on mahdollisimman laaja keskustelu aiheessa pysyen. Lähtökohtana oli haastattelun teemarunko (liite 1), jota täydennettiin tarvittaessa avoimilla, keskustelua syventävillä kysymyksillä. (Mäntyranta & Kaila, 2008, s. 1509–1511.)

Ryhmähaastattelun osallistujat olivat kokemusasiantuntijakoulutuksen järjestäjätahon edustajia Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueella. Tutkimuslupa

haettiin keväälle 2024 ja myönnettyssä luvassa mainittiin neljän haastatteluun kutsuttavan henkilön nimet. Haastattelukutsujen (liite 2) jälkeen kolme kutsutuista ilmoitti osallistuvansa asiantuntija-arviointiin. Aikataulujen päällekkäisyyksien vuoksi haastattelu aika sovittiin kesälomien jälkeen, elokuulle 2024. Tällöin varmistettiin vielä tutkimusluvan myöntäneeltä organisaatiolta, että toteutus elokuussa ei vaadi uutta tutkimuslupaprosessia.

Kolmelle haastateltavalle toimitettiin koulutuskuvaukset (liite 3), koulutussisällöt ja perehdytysvihko (Attendo Oy:n, sisäinen materiaali), sekä teemahaastattelun tietosuojaliite (liite 4) ja keskustelua ohjaavat teemat (liite 1) kesäkuussa 2024. Haastateltavia pyydettiin tutustumaan sisältöön ennen haastattelua. Lisäksi lähetettiin muistutus tulevasta haastattelusta sähköpostilla, noin viikkoa ennen haastattelu aikaa. Asiantuntija-arviointiin osallistui lopulta haastattelija ja kaksi kokemusasiantuntijakoulutuksen järjestäjätahon edustajaa Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueelta, yksi osallistujista oli estynyt tulemasta. Keskustelua syntyi kuitenkin paljon ja asiantuntijaosallistujat pysyivät tiiviisti aiheessa, joten keskustelutallenteen sisältö oli alusta loppuun aiheen näkökulmasta arvokasta.

Kehittämistyö pohjautuu olemassa olevan tiedon tutkimiseen ja soveltamiseen. Aineistonkeruu ja käsittely käyvät jatkuvaa vuoropuhelua toistensa kanssa, muodostaen kehittämistyön tavoitteena olevaa, tarpeellista tietoa, kuten havainnollistan kuviossa 3. (Toikko & Rantanen, 2009, 19–20.) Tässä työssä käytetty sisällönanalyysi on laajasti käytetty menetelmä laadullisten tutkimusten tarkastelussa. Analyysin voi toteuttaa kahdella tavalla: aineistolähtöisesti, mikä tarkoittaa induktiivista lähestymistapaa, tai teorialähtöisesti, mikä viittaa deduktiiviseen lähestymistapaan. Lisäksi näitä lähestymistapoja voi yhdistellä keskenään, kuten tässä työssä on tehty. (Elo ym., 2022, s.218). Työssä käytettävä ja myös teemahaastatteluaineiston luontevin sisällönanalyysin menetelmä on teemoittelu. Teemoittelussa hyödynnetään myös SWOT-analyysiä. Teemojen kautta aineiston lähestyminen on jäsenneltävämpää ja helpommin tulkittavaa. (Eskola & Suoranta, 2008, s. 150–151.)

Kuvio 3. Sisällönanalyysin vaiheet

4 KOULUTUKSEN KEHITTÄMISPROSESSI JA KOULUTUSMATERIAALIT

4.1 Komppis- koulutuksen historian selvittäminen

Kokemusasiantuntijakoulutuksen pilotin valmistelu on alkanut organisaatiossa vuonna 2019, jolloin on valmisteltu koulutuksessa käytettävän perehdytysvihon sisältöä. Kehittämisprosessin kuvauksen aloitin tekemällä aikajanan (kuvio 4), johon lisäsin toteutetut toiminnot Komppis- koulutuksen historiassa. Taustamateriaalina käytin sisäisiä tallenteita ja koulutusmateriaaleja, sekä muistiinpanoja. Taustamateriaalien kokoamisen jälkeen tarkensin aikajanelle erilaiset valinnat, joita toteutukselle oli tähän mennessä tehty. Kun aikajana ja siinä esiintyvät asiat olivat tiedossa, koostin ne PowerPoint -esitykseen, joka on yrityksen käytettävissä. Tähän kehittämistyöhön tein esityksestä koonnin (liite 5).

Kuvio 4. Aikajana Komppis- koulutuksen historiasta ennen kehittämistyötä

Taustamateriaalit siitä miten Komppis- koulutus sai alkunsa, lähtivät perehdytysmateriaalin päivittämisestä asiakasyhdistyksen hallituksen kanssa. Attendon mielenterveys- ja päihdepalveluiden asiakasyhdistys Mielendo ry:n hallituksen kokouksessa oli käyty läpi ja päivitetty asiakkaan perehdytyslomakkeen sisältöä. Alkuperäinen perehdytyslomake oli ollut joskus käytössä yhdessä yrityksen asumispalveluyksiköistä. Samassa hallituksen kokouksessa oli keskusteltu ajatuksesta kehittää asiakaslähtöisyyttä ja kokemusasiantuntijuutta yhteistyössä yhdistyksen ja yrityksen kesken. Perehdytyslomakkeen sisällön käsittelyn ja edellä mainitun keskustelun jälkeen kokemusasiantuntijuus- aiheeseen palattiin aktiivisesti keväällä 2022. Tällöin oli aloitettu materiaalien valmistelu niin, että ensimmäinen koulutus käynnistyi alkuvuodesta 2023.

Komppis- koulutusta valmisteltaessa oli selvitetty kokemuksia muiden toimijoiden koulutuksista, keskustellen näiden koulutusten kouluttajien ja koulutuksiin osallistuneiden kokemusasiantuntijoiden kanssa. Hankkeista tehdyistä loppuraporteista oli saatu arvokasta tietoa. Harmillisesti monet tuolloin löydettävissä olleet julkaisut, kuten Pohjanmaa- hankkeen loppuraportit, ovat verkkosivupäivitysten myötä poistuneet, eivätkä ole enää julkisesti löydettävissä. Koulutusta valmisteltaessa ei ole tehty selkeää aineisto- ja lähdeluetteloä käytetyistä aineistoista.

Itse koulutusten suunnittelun ja toteutuksen käynnistyttyä taustamateriaalin määrä lisääntyi. Tähän asti aineistona oli lähinnä pari muistiota ja sähköpostia, mutta koulutuksen käynnistymisen myötä tiedottamiseen liittyviä sähköposteja oli kokonaisuudessaan noin neljäkymmentä kappaletta. Mukaan tulivat koulutusmateriaalit, ensin tuli vihkomuotoon päivitetty perehdytyslomake ja sitten PowerPoint -esitykset. Jokaisesta koulutuspäivästä oli oma PowerPoint -esityksensä ja näiden lisäksi infotilaisuuksien ja muut toiminnan esittelyn -diat. Koulutusten alettua mukaan tulivat vielä osallistujilta kerätyt palautteet, joista kerron tarkemmin luvussa 4.3. (Attendo Oy, sisäinen materiaali.)

4.2 Komppis- koulutuksen sisällön selvittäminen ja palautteen käsittely

Komppis- koulutuksen rakenne ja sisältö pohjautuu perehdytysvihkoon, joka on valmisteltu yhteistyössä Attendo Oy:n ja asiakasyhdistys Mielendo ry:n kanssa koulutusta suunniteltaessa. Asiakkaan perehdytyslomakkeeseen pohjautunut sisältö oli päivitetty koulutusta varten vihko muotoon, ajatuksena että koulutettu Komppis voi hyödyntää vihkoa työntekijän tai asiakkaan perehdytyksessä koulutuksen jälkeen. Näin asiakas tutustuu tulevaan tehtävämateriaaliinsa koko koulutuksen ajan ja täten Komppis- tehtävien toteuttaminen on koulutuksen päätyttyä jo tuttua. Perehdyttääkseen muita yksikön toimintaan, tulee koulutettavan asiakkaan itse tuntea yksikkönsä palvelut. Osallisuuden toteutuminen edellyttää mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon ja oman elämänsä suunnitteluun; palveluiden tunteminen on tässä keskeistä.

Perehdytysvihon sisältö muodostuu käytännössä asumispalveluyksikön toiminnan kuvauksista ja omavalvonnan/ laadunhallinnan sisällöistä. Sisältö jakautuu neljän otsikon alle, jotka on eritelty taulukossa 1 aiheina. Jokaisen aiheen alla on perehdytysvihossa 7–17 alaotsikkoa (Attendo Oy, sisäinen materiaali). Koulutuspäivät 2–5 on teemoitettu näiden perehdytysvihon otsikoiden mukaisesti ja sisältävät siis perehtymistä kuhunkin osa-alueeseen. Alaotsikkona vihossa on esimerkiksi yksikön omavalvontasuunnitelma, jonka kohdalla asiakas opettelee, mistä suunnitelma yksiköllä löytyy ja osaa kertoa oman toimintakykynsä mukaisesti joko, mistä perehdytettävä suunnitelman löytää tai avata sen sisältöä laajemminkin kuvaillen.

Taulukko 1. Perehdytysvihon neljä osa-aluetta pääteemoittain esiteltynä

Aihe:	Sisällön kuvaus:
Tilat	Organisaation ja sen arvojen kuvaus. Yksikön fyysiset tilat ja niiden käyttö. Ketä yksikössä asuu ja työskentelee.
Turvallisuus	Toiminta hätätilanteessa, paloturvallisuus ja kokoontumispaikka. Turvallinen lääkehoito. Ulkopuoliset vierailijat. Yhteisön tuki.
Toiminta	Yksikön omavalvontasuunnitelma ja viikko-ohjelma. Yhdessä sovitut pelisäännöt, palaverikäytännöt ja arjen sisältö. Alueen palvelut ja asiointit.
Tavoitteellinen arki	Sopimukset, arvioinnit ja suunnitelmat. Omaohjaajatyö ja henkilökohtaiset tavoitteet.

Komppis- koulutukseen osallistuu asiakas yhdessä oman yksikkönsä työntekijän kanssa. Työntekijän tehtävä on tukea oman työyksikön asiakasta yksilöllisesti koulutuksen aikana ja sen jälkeen. Työntekijän roolille koulutukseen osallistumisessa olennaista on toipumisorientaatiolähtöinen työskentelyote, eli hän kuulee asiakkaan toiveita ja tukee osallistumista koulutuspäiviin, sekä itsenäiseen opiskeluun. Työntekijä täydentää asiakasta tehtävässään niiltä osin, missä hän apua tarvitsee, eli toiminnan esittelyä tehdään yhdessä niin koulupäivine aikana kuin Komppis- tehtävissä koulutuksen jälkeen. Yhdessä osallistuminen tukee lisäksi kokemusasiantuntijuuden jalkautumista osaksi yksikön toimintaa, työntekijä tukee osaltaan vuoropuhelua yksikön Komppis-koulutuksen käyneen asiakkaan ja työntekijöiden kesken. Kun työntekijä tuntee asiakkaan, koulutuksen ja yksikön toiminnan, voi hän osaltaan edistää Komppis-toiminnan tavoitteiden toteutumista ja asiakkaiden osallisuuden lisääntymistä yksikön toiminnassa.

4.3 Koulutussisällön päivitys

Ensimmäinen vaihe koulutuksen aikajanan ja olemassa olevien materiaalien kokoamisen jälkeen oli hahmotella itselleni toteutuksen aikataulun. Avasin jokaisen koulupäivän aikataulut ja erittelin kaikki niihin tarvittavat materiaalit.

Kahteen järjestettyyn koulutukseen sisältyi kuusi koulutuspäivää ja yksi infotilaisuus, jokaiseen näistä oli luotu omat koulutusmateriaalinsa, jotka olivat pääosin Microsoft Officen Powerpoint -esityksiä. Näistä sain pohjan koulutusmateriaaleille. Toiseksi kartoitin koulutukseen liittyvää tiedottamista. Kaksi järjestettyä koulutusta oli aloitettu infotilaisuudella, josta oli lähetetty kaikkiin yrityksen mielenterveys- ja päihdeyksiköihin sähköposti ja kutsu Teamsilla järjestettävään tilaisuuteen. Infotilaisuuden jälkeen oli käyty viestintää koulutukseen ilmoittautumisesta. Koulutuksen osallistujien varmistuttua alkoi kohdennettu viestintä osallistuville yksiköille, koskien koulupäiviä ja niihin valmistautumista. Etäkoulupäivät järjestettiin osin koko Suomen yhteisessä ryhmässä ja osin viiteen alueelliseen ryhmään jakaantuen. Samoin ensimmäinen koulutuspäivä oli toteutettu viitenä alueellisenä tapaamisena kasvotusten, etelässä, idässä, lännessä, Pirkanmaan alueella ja pohjoisessa. Sähköposteja oli siis noin viisitoista viestiä per järjestetty koulutus.

Seuraavaksi kävin läpi ja analysoin kahdesta toteutuneesta koulutuksesta kootut koulutuspalautteet. Koulutuspalautteet oli koottu viimeisellä eli kuudennella koulutuspäivällä. Palaute oli kerätty jakamalla osallistujat ryhmiin, niin että työntekijät ja asiakkaat muodostivat erillisiä 4–5 hengen ryhmiä (asiakkaat omissa ryhmissään ja työntekijät omissaan). Ryhmille oli jaettu palautekysymys -lomakkeet, joihin ryhmä kokosi vastaukset keskustellen. Kun keskustelut oli käyty, esitteli jokainen ryhmä keskustelussa nousseet ajatuksensa muille ja samalla kouluttaja kirjasi palautteet ylös, seinälle heijastettuun esitykseen kirjoittaen. Kun kaikki palautteet oli koottu, käytiin ne esitykseltä yhdessä läpi ja täydennettiin keskustellen. Molemmissa koulutustoteutuksissa oli ollut muutama osallistuja, joka ei ollut päässyt osallistumaan kasvotusten viimeiseen koulutuspäivään. Tällöin he olivat osallistuneet osaan päivästä etäyhteydellä ja täyttäneet koulutuksesta oman palautelomakkeen kouluttajalle nimettömänä palauttaen.

Koostin koulutuspalautteiden pohjalta kehitysehdotuksia (taulukko 2), jotka käytiin läpi koulutuksesta vastaavan aluepäällikön kanssa ja hyväksyttiin yrityksen aluejohdolla. Esimerkiksi koulutuspäivien keston oli oltu valtaosin tyytyväisiä, mutta ylös oli kirjattu myös maininnat niin päivien lyhentämisestä kuin

pidentämisestä. Osa asiakkaista koki, että voimavarat riittivät koulutukseen osallistumiseen juuri, osa taas olisi halunnut opiskella enemmän. Kokemusasiantuntijoita on hyvä käyttää kouluttajina, joten oli tärkeää jatkaa jo toisella koulutuskerralla kokeiltua omien Komppisten osallisuutta koulutuksissa (Nieminen, 2020). Komppis- koulutuksessa varsinaisia kouluttajia oli yksi, koulutetut Komppikset osallistuivat päivien aiheen esittelyyn koulutuspäivien alussa. Etäkoulupäivien aikana alueellisissa ryhmissä käydyt keskustelut koettiin antoisina, osalla ryhmistä positiivinen ryhmäytyminen ja vertaisuus korostui selkeämmin.

Taulukko 2. Koulutuksen palautteista nostetut kehitysehdotukset

Palaute	Muutosehdotus
Koulutuspäivien toteutus - Onnistunut - Koulupäivien pituus sopiva/ lyhyt/ pitkä	Sisältö ja toteutus pidetään samankaltaisina. - Sama päivien määrä, kesto 3h kerrallaan.
Päivän 4 sisältö laaja suhteessa käytettävään aikaan Kotitehtävistä ja toteutustavoista pidettiin	Päivän 4 sisältöä jaetaan päivälle 5. Mielendo ry:n esittäytyminen päivästä 5 päivään 6. Kotitehtävät luodaan ja sisällytetään kaikkiin etäkoulutuspäiviin.
Keskustelut etäpäivien alueellisissa ryhmissä antoisia, sisältö paljon kiinni ryhmän dynamiikasta.	Lisätään alueelliset kouluttajat jokaiselle alueelle (5kpl.), tukemaan ryhmäytymistä omalla alueella.
Käytännön järjestelyt yksiköllä - Työvuorojen suunnittelu haastavaa niin, että työntekijä pysyy samana - Tilajärjestelyt ja muu etäpäivien toteutus osin haastavaa toteuttaa.	Koulutuksen järjestäminen kerran vuodessa, jolloin tiedottamiselle ja työvuorolistojen ennakointiin jää enemmän aikaa. Lisätään alkuun perehdytyspäivä koulutukseen osallistuville työntekijöille.

Kävin koulutuspalautteista nousseet ehdotukset läpi yrityksessä koulutukseen liittyvistä päätöksistä vastaavan aluepäällikön kanssa ja valmistelin keskustelun pohjalta esityksen seuraavan koulutuksen toteutukselle, sisältäen budjetin koulutuksen toteutukselle. Tehty esitys hyväksyttiin yrityksen mielenterveys- ja päihdepalveluiden aluejohdossa.

4.4 Koulutuskuvauksen laatiminen ja materiaalien päivitys

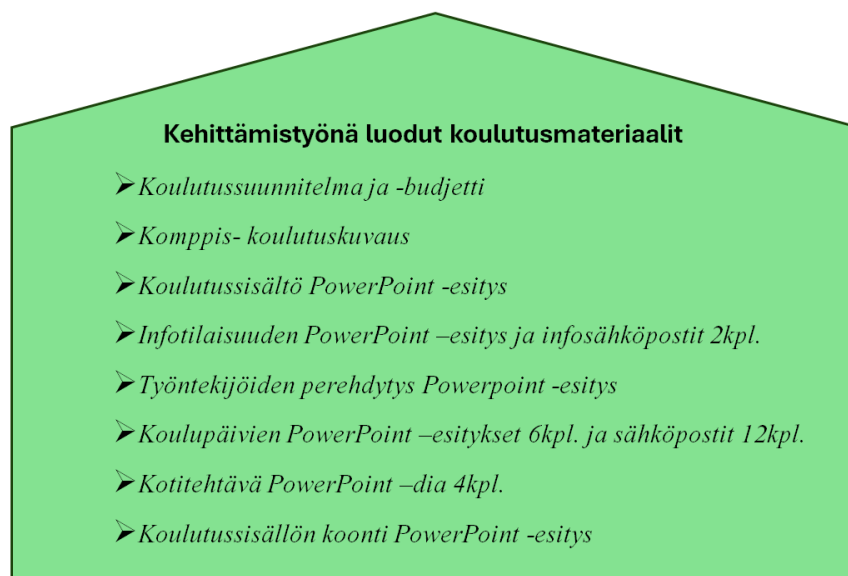
Kun olin selvittänyt miten Komppis - koulutusta oli tähän asti toteutettu ja varmistanut miten toimintaa jatketaan, lähdin laatimaan koulutuskuvausta. Koulutuskuvaukseen sisällytin koulutuksen laajuuden ja kustannukset osallistujille, tavoitteet, käytetyt koulutusmuodot ja kohderyhmän. Tärkeää oli, että kuvaus loisi peruskuvan koulutuksen sisällöstä ja toteutuksesta asiasta kiinnostuneelle, olematta pitkä tai vaikealukuinen. Tärkeää oli ottaa huomioon tämän opinnäytetyön kappaleessa 3.3. esitellyt kokemusasiantuntijakoulutusten sisällölliset painopisteet, kuten oman tarinan ja sen sanoittamisen koostaminen ja harjoittelu. Opeteltavia asioita sanoitetaan ja sen esittämistä harjoitellaan alueellisessa pienryhmässä, jossa on sekä asiakkaita että työntekijöitä. Koko Suomen yhteisessä, isommassa Teams- ryhmässä käydään yhdessä läpi päivien alustukset, joihin osallistuvat koulutuksen jo käyneet Komppikset, sekä koulutuspäivien loppukoonnit fiiliskierroksineen.

Koulutuksen kesto oli vakiintunut 36 tunniksi ja koulutus oli osallistujille ilmainen, nämä haluttiin pitää samana. Osallistujat olivat saaneet kaikki tarvittavat materiaalit tai resurssit yritykseltä, etäosallistumiseen käytettiin yksikön omia tietokoneita ja työntekijät osallistuivat koulutukseen työajalla. Koulutuksen kohderyhmä tulisi jatkossakin olemaan kohdeorganisaation palveluita käyttävät asiakkaat ja työntekijät. Koulutusmuotoina oli käytetty ja käytettäisiin myös jatkossa luentoja ja keskustelua niin omalla toimintayksiköllä kuin muiden koulutukseen osallistujien kesken. Käytännön harjoituksia sisältyi sekä koulupäiviin että itsenäiseen opiskeluun niiden ohella. Opetus tulisi myös jatkossa tapahtumaan niin kasvokkain kuin etäyhteydellä. Monimuoto-opiskelussa yhdistetään etä- ja lähiopetusta, sekä itsenäistä opiskelua, jolloin koulutukseen osallistuminen on aktiivista ja osallistavaa (Blek, ym., 2019).

Koulutuskuvauksen laatimisessa eniten pohtimista vaati tavoitteiden erittely. Oli tärkeää saada näkyviin mitä koulutus tarjoaa osallistujilleen, mutta säilyttää yksilöllisyys ja joustavuus. Tavoitteiden kuvauksen tulisi olla sellainen, että se tuo esiin sisällön kaikki ulottuvuudet. Sisältöä ei kuitenkaan saisi esittää niin korostetusti, että se vaikuttaisi koulutuksesta kiinnostuneelle liian vaikealta tai

pelottavalta. Koulutuksen sisällölliset tavoitteet ovat niin yksilöllisiä, että niitä ei mitata kokeella, eikä numeerista arviointia ole. Osallistuja saa todistuksen, mikäli hän on todennettavasti käynyt läpi koko koulutussisällön. Osa koulutuksen käyneistä asiakkaista voi esimerkiksi esitellä yksikön toimintaa keskittyen fyysisten tilojen esittelyyn, jolloin yksikön työntekijä on hänen tukena esittelemässä muita aihealueita. Jotkin koulutuksen käyneet taas esittelevät toiminnan koko perehdytysalueilla hyvinkin itsenäisesti ja laaja-alaisesti. Tavoitteissa haluttiin siis painottaa niitä asioita, joita koulutus osallistuvalla asiakkaalla tarjoaa, esittämättä minimivaatimuksia. Koulutuskuvauksen sisällön hyväksyi yrityksessä koulutukseen liittyvistä päätöksistä vastaava aluepäällikkö.

Koulutuskuvauksen laatimisen jälkeen laadin tai päivitin yrityksen sisäiset materiaalit, kaikki päivitetty materiaalit ovat listattuna kuviolla 5. Koulutukseen päätettiin lisätä viisi alueellista kouluttajaa, jotka tukisivat alueellisten ryhmien toimintaa. Ensimmäisenä loin kokouskutsun ja PowerPoint -esityksen kouluttajien suunnittelupalaverille, jossa työnjako ja koulutuksen sisällöt käytäisiin yhdessä läpi. Koulutussisältö -dioissa kuvasin jokaisen koulupäivän sisällön ja esityksen lopussa on koonti koulutuksen päättymisen jälkeen toteutettavista suunnitelmista ja tapaamisista.

Kuvio 5. Kehittämistyön yhteydessä luodut koulutusmateriaalit

Päivitettäviin koulutusmateriaaleihin sisältyivät koulutuspäivien ja infon esitysmateriaalit, joissa hyödynsin aiemmissa koulutuksissa käytettyjä pohjia. Pyrin lisäämään esitysmateriaalien sanavalintoihin ja sisältöihin ulottuvuuksia, joita olin tätä kehittämistyötä tehdessä oppinut. Painotin esimerkiksi enemmän omaa tarinaa käsitteenä sekä asiakkaan ja työntekijän välistä yhteistyötä. Lisäksi loin PowerPoint -esityksen koulutukseen osallistuvien työntekijöiden perehdytyspäivälle, ennen koulutuksen aloitusta. Tämän jälkeen suunnittelin kotitehtävät, joista yksi oli esimerkiksi oman yksikön pelastussuunnitelmaan tutustuminen ja poistumistilanteessa olevan kokoontumispaikan sieltä varmistaminen. Kotitehtävä toteutui lähettämällä kuva oman yksikön kokoontumispaikasta kouluttajalle. Näiden jälkeen valmistelin koulutuksen yhteydessä lähetettävien sähköpostiviestien sisällöt.

5 KOMPPIS- KOULUTUKSEN ASiantuntija-ARVIOINTI

5.1 Arvioinnin analyysi

Elo ym. (2022) ovat kuvanneet sisällönanalyysia kolmivaiheiseksi, jakautuen valmistelu-, analyysi- ja raportointi vaiheeseen. Valmistelu-, tarkistusvaiheessa kävin läpi kerätyn aineiston, eli kuuntelin tallenteen (kesto 1h 29min 10sek) ja litteroin sen kokonaisuudessaan tekstiksi (41 sivua). Tarkistin litteroidun tekstin mahdollisten virheiden varalta ja korjasin havaitut virheet. Aineistoon tutustuessa varmistin, että kerätty aineisto antaa vastauksen esitettyihin teemoihin/ kysymyksiin, joita on mahdollista tarkentaa vielä laadullisen tutkimuksen tässä vaiheessa. (Elo ym., 2022, 218–219.)

Aineiston käsittely- ja teemoitteluvaiheessa kokosin ja merkitsin aineistosta koulutukseen liittyvät ilmaisut. Teemoittelin ensin ilmaisut SWOT-analyysin mukaisiin kategorioihin, vahvuudet, mahdollisuudet, heikkoudet ja uhat (kuvattuna aiheittain kuviossa 6), joka helpotti aineiston jäsentelyä ja ilmaisun

tulkinnan pysymistä samana läpi analyysiprosessin. Muutama ilmaisu jäi näiden ulkopuolelle.

Perehdytyskortin sisältö ja laajuus Koulutuskortti Koulutusmuodot Koulutukset laajuus Aikataulu Infotilaisuus Koulupäivien sisältö Koulutussisältö Koulutussisältö, eri ryhmät toteutuksessa Koulutuksen jälkeen Lisäkoulutus Kotitehtävät Materiaalit yleisesti Sisältö yleisesti VAHVUUDET	Koulutuksen sisältö Koulutuskuvaus Tehtävänkuvaus HEIKKOUEDET
MAHDOLLISUUDET Toipumisen kokemus Komppiksen tehtävät Toiminnan laajentaminen Koulutuskuvaus	UHAT Komppiksen rooli/ tehtävänkuvaus Hakuprosessi/ arviointiperusteet Perehdytyskortin sisältö ja laajuus Lisä- ja uudelleenkoulutus Koulutussisältö

Kuvio 6. Ilmaisujen teemoittelu aiheittain SWOT-analyysin mukaisesti

Redusoin eli pelkistin kaikki ilmaisut kategorioiden pohjalta ryhmitellen. Redusoinnissa huomioin, että sisällön tulkinta pysyi pelkistyksestä huolimatta samana. Redusoinnin jälkeen ryhmittelin pelkistetyt ilmaisut alaluokiksi ja siirryin tulkinta- ja analyysivaiheeseen. (Elo ym., 2022, s.220. Tuomi & Sarajärvi, 2017, s. 122).

Tulkinta- ja analyysivaiheessa syvensin ymmärrystäni aineistoon ja etsin yhteyksiä eri teemojen välille. Tässä vaiheessa palasin vielä muutama otteeseen itse tallenteeseen, palauttaen mieleeni keskustelun sävyä ja tapaa, jolla sanat sanottiin haastattelutilanteessa. Aiheista osaan liittyen oli ilmaisuja useammassa SWOT-kategoriassa. Hahmottelin, miten alaluokat linkittyvät

toisiinsa ja etsin näkökulmaa tulosten kokoamiseen. Teemoittelin alaluokkia haastatteluun toimitettujen aineistojen mukaisesti, tätä kautta löysin tavan muodostaa alaluokista yläluokat ja näiden yläpuolelle pääluokan. Pääluokkana on Komppis- koulutuksen ulottuvuudet, jotka nousivat esiin asiantuntija-arvioinnissa. Lopulta koin luontevimmaksi esittää asiantuntija-arvioinnin tulokset pääluokkien pohjalta otsikoiden, kuten olen havainnollistanut taulukossa 3.

Taulukko 3. Alaluokkia ryhmitellen löysin luontevan tavan esittää asiantuntija-arvioinnin tulokset yläluokkien mukaisesti

ALALUOKAT	YLÄLUOKAT	PÄÄLUOKKA
Sisällön laajuus	Koulutuksen sisältö	Komppis -koulutuksen ulottuvuudet, jotka nousivat esiin asiantuntija-arvioinnissa
Oma tarina		
MT-opinnot		
Kotitehtävät		
Materiaalit		
Lähtökohta		
Valintakriteerit	Koulutuksen toteutus	
Ryhmät		
Laajuus		
Aikataulu		
Infotilaisuus		
Oma tarina		
Tavoitteet	Komppiksen tehtävät	
Asiakaskokemus		
Rooli		
Toipumisen kokemus		
Toipumisorientaatio		
Kertauskoulutus		
Jatkokehittäminen	Koulutuksen jälkeen	
Tapaamiset		
Lisäkoulutus		

Asiantuntija-arvioinnissa nousseet tulokset, eli Hyvinvointialueella koulutusta järjestävien asiantuntijoiden näkökulmat Komppis -koulutuskokonaisuudesta avaan kappaleissa 5.2–5.5. Esittelen koulutuksen sisältöön, toteutukseen ja koulutettavan Komppiksen tehtäviin, sekä koulutuksen jälkeen tehtävään

yhteistyöhön liittyvät näkökulmat. Jokaisen otsakkeen alla esittelen nimettyyn aiheeseen liittyvät vahvuudet, mahdollisuudet, uhat ja heikkoudet, sekä muut aiheeseen liittyvät ilmaisut.

5.2 Koulutuksen sisältöön liittyvät tulokset

Vahvuutena sisältöön liittyen voidaan todeta asiantuntijoille toimitettujen materiaalien antaneen hyvän kuvan koulutuskokonaisuudesta, ”... tosi hyvin, niin hyvin kuin se nyt voi tällaiselle ulkopuoliselle avautua”. Kokonaisuuden todettiin yhdistävän vertaisuuden ja koulutukselle asetetut tavoitteet, sekä olevan hyvin suunniteltu alusta loppuun. ”Verrataan vaikka näitä koulutuksia (Komppis vrt. Hyvinvointialueen koulutus) keskenään, niin ne on monelta osalta erilaisia, mutta niiden pitääkin olla. Niiden ydinviesti on kuitenkin ihan sama.”

Vahvuutena tunnistettiin perehdytyskortin sisältö, eli koulutuksessa käytettävän opintomateriaalin sisältö. Asiantuntijat arvioivat, että sisältö on laaja, monipuolinen ja ottaa huomioon laajasti koko yksikön toiminnan. ”... se (koulutusmateriaali) on tietyllä tapaa räätälöity siihen teidän tarpeeseen ja siihen teidän asiakasryhmään.” Perehdytyskortin sisällön vahvuuksista keskusteltaessa nousi esiin, miten vieraita jotkin sisällöt voivat olla eri tilanteista lähtöisin oleville asiakkaille. Näiden ahdistaviltakin tuntuvien asioiden, kuten esimerkiksi vuokrasopimusten ja muuttojärjestelyiden käsittelyssä Komppis-koulutuksen käyneen henkilön kertoma esimerkki voi olla iso tuki.

Vahvuus koulutuksen sisältöön liittyen oli sen laajuus, 36 tuntia. Asiantuntijat keskustelivat siitä, miten tärkeää on, että koulutus vastaa tarkoitustaan ja sisällön laajuus antaa realistisen kuvan kokonaisuudesta. Koulutuksen aikana tehtävien kotitehtävien todettiin olevan sopivan yksinkertaisia ja konkreettisia.

Heikkoutena koulutuksen sisältöön liittyen nähtiin se, että koulutuksen sisällössä ei ollut luentoja tai tietoa mielenterveydestä tai mielenterveyshäiriöistä- ja diagnooseista. Asiantuntijat miettivät, että vaikka mielenterveyteen liittyvät sisällöt eivät olisi laajoja, voisivat ne auttaa koulutusta käyviä ymmärtämään, että

palveluihin tullaan erilaisista syistä. "...että olisi ymmärrys, että... meillä on kaikenlaisia sairauksia, mikä näyttäytyy eri tavalla."

Uhkana sisältöön ja laajuuteen liittyen todettiin, että sisältöä tulisi tarkastella kriittisesti koko ajan. Uhkana on, että tarpeet muuttuvat ja jokin sisältö vanhenee tai menettää merkityksensä. Voidaan myös tunnistaa uusia näkökulmia, jotka puuttuvat nykyisestä sisällöstä.

5.3 Koulutuksen toteutukseen liittyvät tulokset

Vahvuuksia koulutuksen toteutustavoissa ja aikatauluissa asiantuntijat tunnistivat useampia. Itse koulutusrunгон koettiin olevan looginen ja järkevä. Koulupäivien pituuden ja tiheyden ajateltiin vastaavan hyvin koulutuksen tavoitteisiin. Toteutuksen vahvuudeksi nousi myös se, että oma tarina asiakaskokemuksesta oli mukana koulutussisällössä ja yhteiset osuudet päivissä rakentuivat pitkälti oman tarinan näkökulman ympärille. Komppiksen rooliin tai tehtävään (kts. kappale 5.4) liittyvänä heikkoutena tunnistettu oma tarina oli siis yksi koulutuksen toteutuksen vahvuuksista.

Vahvuutena koulupäivien toteutuksessa nähtiin ammattilaisen eli työntekijän ja asiakkaan välinen yhteistyö ja yhdessä osallistuminen. Etäpäivien jakaminen välillä isoon yhteiseen ja välillä pienempiin ryhmiin nähtiin hyvänä, sillä isossa ryhmässä osallistuvat henkilöt ovat helposti kasvottomampia ja osallistuminen keskusteluun voi olla vaikeampaa. "... se on hyvä, että olette rakentaneet sen mun mielestä tuollaiseksi intiimimmäksi." Samoin tärkeänä nähtiin päivien lopussa pidettävä yhteinen loppukeskustelu tai "fiiliskierros", joka oli käytössä myös hyvinvointialueen koulutuksessa.

Uhkana nousi esiin näkökulma siitä, mitä koulupäivien aikana käydyissä keskusteluissa jaetaan. Koulupäivien päätteeksi pidettävät fiiliskierrokset nähtiin tärkeänä tilaisuutena jakaa ajatuksia. Fiiliskierroksissa on kuitenkin tärkeää, että kouluttaja tiedostaa niiden merkityksen useammasta näkökulmasta ja antaa tarpeeksi aikaa keskustelulle. Vaikka koulupäivien aikana jaettavat omat tarinat

liittyvät yksikön asiakaskokemukseen, voi esiin nousta myös tarinoita, jotka aiheuttavat reaktioita muissa osallistujissa. ”Jonkun toisen tarina voi herättää niinku tosi hankalia tunteita jossakin, niin musta se on niinku tärkeä käydä läpi.” Uhkana koulutuksen toteutukseen liittyen tunnistettiin myös se, ettei koulutukseen otettavien valintakriteereitä ole avattu materiaaleissa.

5.4 Komppiksen tehtäviin liittyvät tulokset

Vahvuutena asiantuntijat nostivat koulutuskuvauksesta lauseen, jossa kuvataan valmiuksien kehittämistä ja asiakaskokemuksen jakamista. Asiakaskokemuksen sanoittamisen koulutuksen ydinsisältönä koettiin olevan uusi ja hyvä näkökulma. Asiantuntijat toivat esiin ajatuksen, että jo koulutuksen toteuttaminen itsessään osoittaa asiakaslähtöisyyttä.

Jos halutaan kokemusasiantuntijoita yksikköön, niin se tarkoittaa myöskin sitä, että pitää olla valmis ja haluta kuunnella mitä he sitten myöskin sanoo... teillä Attendo linjaa, että ootte tällaiseen niinku lähtenyt niin se kertoo kyllä niinku siitä, että teitä kiinnostaa se mitä teidän asiakkaat sanoo.

Mahdollisuutena koulutuskuvaukselta nousi esiin asiantuntijoilta ajatus, että toipumisorientaatiolähtöisen ajattelun lisääntyminen on olennaista myös koulutukseen osallistuville. Toipumisorientaation näkökulmaa voisi siis painottaa enemmän koulutuskuvauksessa. Asiantuntijat nostivat esiin, että voisiko koulutusta tunnustaa siihen osallistuvien jatkotoipumista edistävänä. ”... Ei voi poissulkea sitä, että siitä (koulutuksesta) sattumoisin on tosi paljon hyötyä ja silloin se auttaa kyllä näitten yksittäisten ihmisten toipumiseen.”

Mahdollisuutena Komppiksen tehtävän kuvaukseen liittyen nähtiin myös rooli uuden asukkaan vastaanottajana, että hän tuntee itsensä tervetulleeksi ja Komppis tukee uuden asiakkaan sopeutumista yksikölle saapuessa. Vastaanottajan rooli koettiin osin ristiriitaiseksi roolille perehdyttäjänä. Perehdyttäjän rooli nähtiin osin heikkoutena ja terminä sen koettiin olevan

enemmän ammattilaistermi. Asiantuntijat kokivat, että perehdytyksen voisi vaihtaa terminä toipumisorientaatiolähtöisempään ilmaisuun ja kuvaukseen.

Heikkoutena Komppiksen tehtävään liittyen nousi, ettei omaa tarinaa mainita koulutuskuvauksessa. Asiantuntijat nostivat esiin, saako koulutukseen ilmoittautuva varmasti käsityksen, että koulutuksessa on tarkoitus hyödyntää juuri omaa kokemustaan.

Uhkana komppiksen tehtävään liittyen nousi komppiksen ja työntekijän roolin erottaminen. Asiantuntijat nostivat esiin, että on hyvä tunnistaa ja tukea omaa roolia, joka on erilainen kuin työntekijän rooli.

...nehän on häilyviä käsitteitä mikä on hoitotyötä ja hoitotyöhön liittyvää läsnäoloa... tottakai ne menee tietyllä tapaa vähän sisäkkäin, eikä niitä voi niinku täysin eriyttää... ehkä just siitä syystä siihen olisi niinku hyvä kiinnittää erityistä huomiota.

5.5 Koulutuksen jälkeiseen toimintaan liittyvät tulokset

Vahvuutena nähtiin yhteiset Komppis - tapaamiset, jotka tapahtuvat koulutuksen päättymisen jälkeen. Tapaamisten vahvuutena nähtiin erityisesti mahdollisuus kuulumisten vaihdolle, jossa mahdollistuu työnohjauksellinen keskustelu yhdessä muiden komppisten kanssa. Näiden keskustelujen nähtiin tukevan myös ryhmähenkeä ja jatkuvuutta. Samoin vahvuutena nähtiin lisäkoulutustarpeiden kartoittaminen tulevaisuudessa, kun tehtävää on päässyt toteuttamaan arjessa.

Mahdollisuutena Komppis -koulutuksen jälkeen toteutuvassa arjessa asiantuntijoilta nousi Komppiksen roolin laajentaminen yksikön ulkopuolelle. Esimerkkinä nostettiin käynnit oppilaitoksissa, jolloin Komppiksen näkökulma voisi olla arvokas opiskelijoille, mutta myös edistää uusien työntekijöiden rekrytointia tai positiivista työnantajanäkökulmaa. Tällaisten tehtävien ajateltiin tarjoavan Komppikselle itselleen mahdollisesti voimaannuttavan kokemuksen. "... Itse Komppikselle voi olla niinku aika kova sana se, että jos se käy yksikkönsä ulkopuolelle jollekin kertomassa..."

6 EETTISYYTEEN JA LUOTETTAVUUTEEN LIITTYVÄT TEKIJÄT

Hyvässä tieteellisessä käytännössä tärkeimpiä periaatteita ovat luotettavuus, rehellisyys, arvostus ja vastuunkanto. Kehittämistyössä korostuu se, että tutkija ymmärtää oman asemansa näiden periaatteiden näkökulmasta. Kehittämistyön tekijä on tässä työssä kaksoisroolissa, opiskelijana sekä työntekijänä ja koulutuksen toteuttajana. Tämän vuoksi läpinäkyvyys ja avoin viestintä osallistujien ja yhteistyötahojen kanssa on erityisen tärkeässä roolissa. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta, 2023, 11–14.) Kehittämistyön toteuttaminen omassa työtehtävässä voi tarjota mahdollisuuksia, sillä tekijällä on laaja perehtyneisyys aiheeseen, mutta myös haasteita, kuten puolueellisuuden tai kapeakatseisuuden. Luotettavuutta ja vastuunkantoa työn toteutuksessa tuki tarkka suunnittelu, kehittämistehtävän rajaaminen ja systemaattinen lähestymistapa. Tärkeää oli huomion kiinnittäminen reflektointiin, aktiiviseen vuorovaikutukseen sidosryhmien, kuten toimeksiantajan ja oppilaitoksen eri edustajien kanssa. Erityisen tärkeäksi muodostui seminaari- ja ohjaustyöskentely, joka auttoi näkemään tekstiä ulkopuolisen, aiheelle vieraan lukijan silmin, sekä keskustelu toimeksiantajalla, omien työkollegoiden kanssa.

Kehittämistyön asiantuntija-arviointi toteutettiin teemahaastatteluna muun kokemusasiantuntijakoulutusta järjestävän tahon edustajien kanssa. Näin saatiin arvokasta näkökulmaa organisaation ulkopuolelta. Asiantuntijaedustajien eri organisaatiossa toimiminen voi olla myös haaste, sillä toimintaympäristössä on eroja. Tämän vuoksi haastattelun alussa oli aiheen lyhyt esittely ja tilaa tarkentaville kysymyksille. Haastateltavat saivat tarkentaa esimateriaaleista nousseita kysymyksiä ja käsityksiä ennen varsinaisen asiantuntija-arvioinnin alkua. Asiantuntija-arvioinnin aikana asetin itseni tekijänä aktiivisesti sivusta seuraajan rooliin, enkä puuttunut keskustelun kulkuun tai täydentänyt keskustelua sellaisella lisätiedolla, jota ei ollut kirjattuna haastattelun etukäteismateriaaleissa. Teemahaastattelun runko oli luotu yleisellä tasolla niin, että se ei osaltaan ohjannut osallistujien mielikuvia haastattelijan kuvittelemaan suuntaan. Teemat kertoivat yleisellä tasolla, mistä asioista teemahaastattelussa halutaan saada tietoa. Lisäksi käytettävissä oli lista tarkentavia kysymyksiä, joita

esittämällä saattoi ohjata keskustelua niin, että saatiin vastauksia kehittämistyön tavoitteiden mukaisiin aiheisiin.

Yksi laadullisen tutkimuksen uskottavuuteen liittyvä seikka on sovellettavuus ja siirrettävyys (Hirsjärvi ym., 2010, 231). Teemahaastattelun toteuttaminen ryhmälle, jossa on toisen asiantuntijatahon edustajia, lisää tutkimuksen luotettavuutta. Kukin haastattelun osallistuja luo havaintoja omasta näkökulmastaan ja keskustelussa he voivat myös haastaa tai täydentää toistensa huomioita. Asiantuntija-arvioinnin osallistujamäärä oli kehittämistyön tekijästä riippumattomista syistä pieni, kaksi henkilöä. Keskustelu olisi siis voinut olla vielä laaja-alaisempaa, mikäli osallistujia olisi ollut enemmän. Osallistujat olivat myös saman organisaation edustajia, eli tulokset ovat erilaisia, kuin jos kaikki osallistujat olisivat olleet eri organisaatioista. Samassa organisaatiossa koulutusta aktiivisesti järjestävien henkilöiden määrä on usein pieni, jonka takia ison ryhmän koolle saaminen samasta organisaatiosta, eritoten poissaolojen sattuessa, olisi haastavaa. Kehittämistyötä suunnitellessa rajausta oli kuitenkin perusteltu, että saadaan kattava näkemys yhdeltä julkisen sektorin edustajalta, jossa oma kokemusasiantuntijakoulutus on laaja ja toiminta vakiintunutta. Saman organisaation edustajina osallistujat edustivat samaa näkökulmaa, jolloin he ymmärsivät helposti toistensa näkökulmia, mikä saattoi osaltaan syventää aiheeseen paneutumista.

Kehittämistyön luotettavuutta arvioitaessa tarkastellaan miten työn tavoitteen asettelussa, menetelmien valinnassa ja toteutuksen aikataulussa on onnistuttu. Otetaan huomioon, miten yhteistyötahoja on osallistettu kehittämiseen ja miten kehittämistä on arvioitu ja dokumentoitu. (Diakonia-ammattikorkeakoulu, 2024.) Tässä kehittämistyössä työn toteuttaja on ollut samalla työelämätahon edustaja, työtä tehtäessä on käyty dialogia toimeksiantajan organisaation sisällä ja esimerkiksi luodut materiaalit on hyväksytetty organisaatiossa ohjeiden mukaisesti. Kehittämistyötä on tehty asiakkailta kerättyä palautemateriaalia hyödyntäen, sekä palautteen kerääminen on jatkuva osa kehitettyä koulutuskokonaisuutta. Kehittämistyön ytimessä on ollut tehdyn työn ja valintojen näkyviin kirjaaminen, sekä selkeän, uusinnettavan koulutuskokonaisuuden laatiminen. Lisäksi asiantuntija-arvioinnista on saatu sekä ulkopuolisen toimijan

näkemyistä Komppis- koulutuksesta, mutta myös arvokkaita näkökulmia koulutuksen jatkokehittämiseen.

Kehittämistyön toteutuksessa, tulosten tallentamisessa, esittämisessä ja arvioinnissa noudatetaan hyvää tieteellistä käytäntöä vaalien rehellisyyttä, tarkkuutta ja huolellisuutta. Tulosten tulkinnassa ja esittämisessä on painotettu läpinäkyvyyttä, kirjaten näkyviin kaikki esiinnousseet asiat, mitään ulos jättämättä. Tämän kehittämistyön tiedonhankinta, tutkimusmenetelmät ja arviointi noudattavat tieteellisen teoksen standardeja. Myös johtopäätökset on kirjattu avoimesti ja ilman ylimääräisiä tulkintoja tai johdattelua, jättäen lukijan tulkittavaksi ja toimeksiantajan harkittavaksi kehittämistyöstä nousseet jatkokehitysehtoukset. Lähteet on merkitty asianmukaisesti ja muiden tutkijoiden tekemiin tutkimuksiin viitataan asianmukaisesti. (Hirsjärvi ym., 2010, 23–24.)

7 JOHTOPÄÄTÖKSET JA POHDINTA

7.1 Huomioita Komppis- koulutuksen jatkokehittämiseen

Asiantuntija-arvioinnin pohjalta voidaan todeta, että toimitetut materiaalit antavat kattavan kuvan koulutuskokonaisuudesta. Koulutuskuvaus, koulutussisällöt ja perehdytysvihko antoivat Hyvinvointialueen kokemusasiantuntijakoulutuksen edustajille hyvin tarttumapintaa Komppis -koulutukseen ja -toimintaan. Keskustelu sisälsi paljon vahvuuksia ja mahdollisuuksia, mutta heikkouksien ja uhkien pohjalta voidaan nostaa kehityskohteita, jotka koulutuksen järjestäjä voi ottaa huomioon koulutuksen jatkokehittämisessä. Arvioinnissa esiin nousseita asioita on hyvä huomioida uusia koulutuskokonaisuuksia suunniteltaessa tai kun nykyiseen koulutukseen tehdään muutoksia. Palautteen keräämistä kannattaa jatkaa ja koulutuskokonaisuutta kaikkine ulottuvuuksineen kannattaa arvioida säännöllisesti, että arvioinnissa todettu tarkoituksenmukaisuus säilyy.

Asiantuntija-arvioinnissa nousi selkeästi esiin pohdintaa mielenterveyteen liittyvistä sisällöistä koulutuksessa, joita suositellaan lisättäväksi, kun koulutuksen sisältöä tarkastellaan. Mielenterveyteen liittyvät sisällöt voisivat olla esimerkiksi erilaisuuteen ja yksilöllisiin oireisiin ymmärrystä lisääviä luentoja, tai mielenterveyden ensiapu -koulutuksen® kaltaisia sisältöjä. Tällainen sisältö voi lisätä osallistujien yleistä ymmärrystä erilaisia mielenterveyden ulottuvuuksia kohtaan yleisellä tasolla.

Suosituksena koulutuskuvauksen päivitykseen liittyen asiantuntija-arvioinnissa nousi toipumisorientaation nostaminen selkeämmin esiin, sekä oman tarinan näkökulman lisääminen. Lisäksi on hyvä miettiä, onko koulutuksen yksi tavoite myös osallistuvan asiakkaan itsensä toipuminen. Mikäli osallistujat ovat itse hyvällä toipumisen polulla, voi se näkyä positiivisesti myös koulutuksessa. Terminä on hyvä tarkentaa perehdytyksen merkitystä, onko perusteltua pysyä samassa vai miettiä enemmän vertaisuuteen, rinnalla kulkemiseen pohjautuvaa termiä?

Vahvuutena koulutuspäivien sisällössä koettiin fiiliskierros, jossa osallistujilla on tilaa jakaa päivän herättämiä tunteita. Päivän tunnelmia ja kuulumisia vaihdettaessa kouluttajien on hyvä muistaa, että keskustelussa on tilaa myös hankalien tunteiden esiintuomiselle. Muussakin toteutuksessa kouluttajien on hyvä muistaa, että he varautuvat erilaisiin keskustelutilanteisiin. Vaikka Komppis-koulutus keskittyy asiakaskokemukseen, eikä henkilökohtaiseen sairastumis- tai toipumiskokemukseen, tuovat osallistujat yksilölliset tarinansa ja historiansa keskusteluun oman arvionsa mukaan. Käydyt keskustelut voivat herättää erilaisista lähtökohdista tulevista osallistujissa tunteita, joiden jakamiseen on hyvä antaa tilaa.

Tulevaisuudessa huomioon otettavana seikaksi asiantuntija-arvioinnissa nousi Komppiksen ja työntekijän roolien huomiointi. On tärkeää ennakoida, niin että nämä roolit pysyvät erillisinä, tehtävät ovat selkeät niin työntekijöille ja Komppiksille kuin asiakkaille ja ulkopuolisillekin. Tulevaisuudessa on hyvä ottaa harkintaan myös kertauskoulutuksen tarve, nyt suunniteltujen lisäkoulutusten lisäksi kertaustarvetta voi syntyä, kun koulutuksen käymisestä alkaa olla vuosia

aikaa. Kehittämisideana Komppisten roolille ja tehtäville asumisyksikössä asiantuntija-arvioinnissa suositeltiin yksikön ulkopuolista toimintaa. Oppilaitosyhteistyö alan opiskelijoiden kanssa nähtiin paitsi antoisana opiskelijoille, myös positiivisena tekijänä uusien työntekijöiden rekrytoinnille ja yrityksen imagolle.

7.2 Kehittämistyöprosessi ja näkökulmia yhteiskehittämiseen

Kehittämistyön tekijänä, ajankäytön ja elämäntilanteen vuoksi, ainut ratkaisu toteuttaa työ oli tehdä se osana omaa työtä. Vaati paljon pohdintaa ja käsittelyä rajata kehittämistyön aihetta ja sen laajuutta. Komppis- koulutusta toteutettaessa toimeksiantajalla oli jo kerätty palautetta ja koska toiminta jatkoi koko ajan kehittymistään, koettiin selkeimmäksi rajata lähtökohdaksi yksi ajankohta, jossa toimeksiantajalla oli päätetty jatkaa koulutuksen järjestämistä säännöllisesti. Tämä ajankohta oli luonteva hetki koota näkyviin sen mitä aiemmin oli tehty ja päivittää käytössä olevat materiaalit, muodostaen koulutuksesta toisinnettavan kokonaisuuden. Materiaalipäivitystä aiemmin kaikki koulutukseen liittynyt informaatio ja materiaali oli ollut yhden henkilön hallussa, kehittämistyön valmistuttua aiemmin tehty työ on yrityksessä myös muiden saavutettavissa ja toteutuksessa on minimoitu riskejä jakamalla tietoa useammalle henkilölle.

Itselle tutun ja erittäin tärkeän aiheen esittely henkilöille, joille kokonaisuus on täysin vieras, osoittautui haasteelliseksi. Opinnäytteen ohjausseminaarien ja -keskustelujen aiheet auttoivat hahmottamaan sitä, miten tärkeää on astua ulos oman tekemisen keskeltä ja koota materiaalit alusta loppuun ennen ratkaisujen hakemista. Kehittämistyön myötä yritykselle tehdyt materiaalit on luotu perusteellisemmin tietoon perustuen ja tämä opinnäyte liitteineen on myös muiden toimijoiden saavutettavissa. Asiantuntija-arviointi toteutui toivottua suppeampana, mutta antoi paljon arvokasta näkökulmaa, joka tapauksessa riittävästi kehittämistyön tavoitteiden saavuttamiseen.

Tätä kehittämistyötä voidaan hyödyntää kokemusasiantuntijakoulutuksen kehittämisessä eri toimijoiden (julkinen, yksityinen, 3.sektori) kesken, sillä tuotos

on julkinen ja toimijoiden tavoitettavissa. Mikäli yhä useammat toimijat avaavat tulevaisuudessa koulutustensa sisältöjä, mahdollistaa se koulutussisältöjen vertailun ja esimerkiksi asiakkaiden yksilöllisen toipumispolun huomioimisen koulutuksia rakennettaessa. Komppis- koulutuksen on tavoite olla ensimmäinen askel kokemusasiantuntijuuteen ja esimerkiksi moni Komppis- koulutuksen käyneistä asiakkaista voi hakea myöhemmin muiden toimijoiden järjestämiin koulutuksiin, mikä on käytännön esimerkki muodostuvasta toipumisen polusta. Asiantuntija-arviointi ja kehittämistyö itsessään voi toimia esimerkkinä läpinäkyvästä yhteistyöstä yli sektorirajojen. Toivon että tämä esimerkki kannustaa laajempaan yhteiskehittämiseen ja hyvien käytäntöjen jakamiseen, joka voi osaltaan edistää asiakasosallisuutta ja toipumisorientaatiolähtöistä toimintaa yhteiskunnassa. Hajanaiselle kokemusasiantuntijoiden koulutuskentälle hyödyllistä olisi olemassa olevien palveluiden tunnistaminen ja yhteiskehittäminen niin, että asiakkaiden olemassa olevat palvelut linkittyvät toisiinsa ja jokaisella toimijalla voi olla oma paikkansa työn keskiössä olevan tärkeimmän osan, eli asiakkaan, osallisuuden, toipumisen ja kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin edistämiseksi.

LÄHTEET

Attendo. (i.a.). *Ihmistä vahvistamassa*. Saatavilla 1.10.2024

<https://www.attendo.fi/>

Attendo. (18.6.2024). *Attendo Suomi Oy:n (konserniyhtiöineen)*

omavalvontaohjelma. Saatavilla 19.10.2024

<https://www.attendo.fi/siteassets/documents//ovs/attendo-omavalvontaohjelma-2024.pdf>

Blek, T., Haapakoski, M., Häkkinen, S., Seriola, L. & Nukari, E. 2019, sekä Hilli-

Harju, T., Kivioja, T., Kuhanen, V. & Seriola L. 2021. *Monimuoto-*
opiskelun piirteitä. Monimuoto-opiskelijan käsikirja. Saatavilla

26.10.2024 [https://help.jamk.fi/movekasikirja/fi/1-monimuoto-](https://help.jamk.fi/movekasikirja/fi/1-monimuoto-opiskelun-piirteita/)
[opiskelun-piirteita/](https://help.jamk.fi/movekasikirja/fi/1-monimuoto-opiskelun-piirteita/)

Cavanaugh, S. (2014). *Recovery-oriented practice*. Canadian nurse 110: 28–30.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. (1.10.2024). *Osallistavan ja tutkivan*
kehittämisen opas 2.0.

[https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760649#s-lg-box-](https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760649#s-lg-box-15269127)
[15269127](https://libguides.diak.fi/c.php?g=670543&p=4760649#s-lg-box-15269127)

Elo, S., Kajula, O., Tohmola, A. & Kääriäinen, M. 2022. *Laadullisen*

sisällönanalyysin vaiheet ja eteneminen. Hoitotiede. 34 (4), 215–225.

Eskola, J., & Suoranta, J. (1998). *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*.

Vastapaino.

Etelä-Pohjanmaan Hyvinvointialue. (i.a.). *Kokemusasiantuntijatoiminta*.

Saatavilla 1.10.2024 [https://www.hyvaep.fi/hyvinvointialue/osallistu-](https://www.hyvaep.fi/hyvinvointialue/osallistuja-kehita-kanssamme/kokemusasiantuntija/)
[ja-kehita-kanssamme/kokemusasiantuntija/](https://www.hyvaep.fi/hyvinvointialue/osallistuja-kehita-kanssamme/kokemusasiantuntija/)

Falk, H., Kurki, M., Rissanen, P., Kankaanpää, S., Sinkkonen, N. (2013).

Kuntoutujasta toimijaksi – kokemus asiantuntijuudeksi. Työpaperi
39/2013. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.

Hietala, O. & Rissanen R. (2015). *Opas kokemusasiantuntijatoiminnasta*.

Kuntoutussäätiö & Mielenterveyden Keskusliitto.

- Hietala, O., Kinnunen, S., Kauppila, R., Karjalainen, J. (2018). *Sosiaalisen kuntoutuksen yhteiskehittäminen työntekijöiden ja johdon näkökulmasta. Osallisuuden, oppimisen ja ammatillisen kasvun mahdollisuuksia*. Työpaperi 26/2018. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Hirschovits-Gerz, T., Sihvo, S., Karjalainen, J., Nurmela, A. (2019). *Kokemus- asiantuntijuus Suomessa. Selvitys kokemusasiantuntijakoulutuksen ja -toiminnan käytännöistä*. Työpaperi 17/2019. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos.
- Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2010. *Tutki ja kirjoita*. 15.–16. painos. Kariston Kirjapaino Oy.
- Innokylä. (i.a.). Saatavilla 1.10.2024
<https://innokyla.fi/fi/search?keyword=kokemusasiantuntijakoulutus>
- Jurvansuu, S. & Rissanen, P. (2018): *Vertais- ja kokemusasiantuntijatoiminnan laajuus päihde- ja mielenterveysyhdistyksissä ja yhdistysten toimijoille tarjoama tuki*. Tietopuu: Katsauksia ja näkökulmia 1/2018: 1–11. A-klinikkasäätiö.
- Kivistö, Mari, Martin, Marjatta & Hautala, Sanna (2021) *Ammattilaisten antamat merkitykset mielenterveys- ja päihdetyöhön integroidulle kokemusasiantuntijatoiminnalle toipumisen tukemisessa*. Tietopuu: Tutkimussarja 2/2021. Helsinki: A-klinikkasäätiö.
- Koala -ryhmä. (i.a.). *Kokemusvaikuttajakoulutus eli KoVa-koulutus*. Saatavilla 1.10.2024 <https://www.koalaryhma.fi/kokemusvaikuttaminen/>
- Kostamo, P., Airaksinen, T., & Vilkka, H. (2022). *Kirjoita itsesi asiantuntijaksi: Opas toiminnalliseen opinnäytetyöhön*. Art House Oy.
- Kurki, M. (2015). *Kokemusasiantuntijatoimintaa kehittämässä Mielen avain - hankkeessa*. Teoksessa: Partanen A., Moring, J., Bergman, V., Karjalainen, J., Kesänen, M., Markkula, J., Marttunen, M., Mustalampi, S., Nordling, E., Partonen, T., Santalahti, P., Solin, P., Tuulos, T., Wuorio, S. (toim.). *Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin?* THL. Työpaperi 20/2015.
- L 29.6.2021. Laki hyvinvointialueesta. 29.6.2021/611.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2021/20210611>

L 1301/2014. Sosiaalihuoltolaki. 30.12.2014/1301.

<https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141301>

Marino, C., Child, B., & Campbell Krasinski, V. (2016). *Sharing Experience Learned Firsthand (SELF): Self-disclosure of lived experience in mental health services and supports*. Psychiatric Rehabilitation Journal, 39(2), 154–160.

Meriluoto, T. (2018). *Turning experience into expertise: technologies of the self in Finnish participatory social policy*. Critical Policy Studies, 12:3, 294-313, DOI: 10.1080/19460171.2017.1310051

Mielen ry. (i.a.). *Kokemusasiantuntijatoiminta*. Saatavilla 1.10.2024

<https://mielen.fi/kokemusasiantuntijatoiminta/>

Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma. *Mieli 2009 -työryhmän ehdotukset mielenterveys- ja päihdetyön kehittämiseksi vuoteen 2015*. Selvityksiä 2009:3. Sosiaali- ja terveysministeriö, 2009.

Mäkiöllitervo, H. (2019). *Kokemusasiantuntijakoulutus avoimen dialogin toimintaympäristössä*. Pro gradu -tutkielma. Lapin yliopisto.

Mäntyranta, T & Kaila, M. (2008). *Fokusryhmähaastattelu laadullisen tutkimuksen menetelmänä lääketieteessä*. Lääketieteellinen Aikakauskirja Duodecim 2008; 124. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim.

Nieminen, I. (2017). *Koulutusinterventio osana mielenterveyskuntoutujien kuntoutusta. Käytännön teoria*. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto.

Nieminen, R. (2020). *Koulutussuositukset kokemusasiantuntijakoulutuksiin*. KokoA -Koulutetut kokemusasiantuntijat ry.

Niskala, A., Kairala, M. & Pohjola, A. (2017). *Asiakkaan aseman ja toimijaroolin muutos*. Teoksessa A. Pohjola, M. Kairala, H. Lyly & A. Niskala (toim.) *Asiakkaasta kehittäjäksi ja vaikuttajaksi: Asiakkaiden osallisuuden muutos sosiaali- ja terveystaloudissa*. Vastapaino. 7–12.

Nordling, E. (2018). *Mitä toipumisorientaatio tarkoittaa mielenterveystyössä?* Lääketieteellinen aikakauskirja Duodecim, 134(15):1476–83. Suomalainen Lääkäriseura Duodecim.

- Pohjola, A. (2010). *Asiakas sosiaalityön subjektina*. Teoksessa M. Laitinen & A., Pohjola (toim.). *Asiakkuus sosiaalityössä*. Gaudeamus, 19–74.
- Raision seudun koulutuskuntayhtymä. (i.a.). *Kasvatus- ja ohjausalan ammattitutkinto, kokemusasiantuntijakoulutus*. Saatavilla 1.10.2024 <https://www.raseko.fi/koulutus/kasvatus-ja-ohjausalan-ammattitutkinto-kokemusasiantuntijakoulutus/>
- Raivio, J. & Raivio, M. (2020). *Toipuva mieli. Opas toipumisorientaatioon*. PS-kustannus.
- Rissanen, P. (2015). *Kokemusasiantuntijatoimintaa kehittämässä – kokemusasiantuntijan näkökulma*. Teoksessa: Partanen A., Moring, J., Bergman, V., Karjalainen, J., Kesänen, M., Markkula, J., Marttunen, M., Mustalampi, S., Nordling, E., Partonen, T., Santalahti, P., Solin, P., Tuulos, T., Wuorio, S. (toim.). *Mielenterveys- ja päihdesuunnitelma 2009–2015. Miten tästä eteenpäin?* THL. Työpaperi 20/2015.
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. *Menetelmäopetuksen tietovaranto KvaliMOTV. Kvalitatiivisten menetelmien verkkooppikirja*. Yhteiskuntatieteellisen tietoarkiston julkaisuja 2009. Saatavilla 1.10.2024 <https://www.fsd.tuni.fi/fi/tietoarkisto/julkaisut/kvalimotv.pdf>
- Sihvo, S., Isola, A-M., Kivipelto, M., Linnanmäki, E., Lyytikäinen, M. & Sainio, S. (2018). *Asiakkaiden osallistumisen toimintamalli*. Loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita, 16/2018. STM.
- Sinkkonen, N., Rissanen, P., Kurki, M., Lepistö, P. (2012). *Mielen avain - hankkeen kokemusasiantuntijakoulutuspilotti*. Projektisuunnitelma. Kaste-hanke.
- Sosiaali- ja terveysministeriö (2022). *Asiakas- ja potilasturvallisuusstrategia ja toimeenpanosuunnitelma 2022–2026*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2022:2. STM:
- Toikko, T. & Rantanen, T. (2009). *Tutkimuksellinen kehittämistoiminta: Näkökulmia kehittämisprosessiin, osallistamiseen ja tiedontuotantoon*. Tampere University Press.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. (2017). *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Tammi.

Tutkimuseettinen neuvottelukunta (2023). *Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan HTK-ohje 2023*. Tutkimuseettisen neuvottelukunnan julkaisuja 2/2023.

https://tenk.fi/sites/default/files/2023-03/HTK-ohje_2023.pdf

Vorma, H., Rotko, T., Larivaara, M., Koslof, A. (2020). *Kansallinen mielenterveysstrategia ja itsemurhien ehkäisyohjelma vuosille 2020–2030*. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:6.

LIITE 1. Asiantuntija-arvioinnin ohjaavat teemat

Teemaryhmähaastattelun ohjaavat teemat

Ryhmähaastattelun esimateriaalina olet tutustunut KOMPPIS -koulutuksen koulutuskuvaukseen, koulutuksen sisältöön ja koulutuksessa käytettävään oppimateriaaliin.

Nyt pyydän käymään arvioivaa keskustelua koulutuskokonaisuudesta ja sen pohjalta luomastanne mielikuvasta KOMPPIS-toimintaan liittyen.

Keskustelun aluksi voitte esittää tarkentavia kysymyksiä esimateriaaliin liittyen.

Tässä teemat, jotka ohjaavat keskustelua:

- Koulutuksen tavoitteet
- Käytetyt koulutusmuodot
- Koulutuksen kohderyhmä
- Koulutusmateriaali
- Koulutuksen sisältö

LIITE 2. Asiantuntija-arvioinnin kutsukirje

Kutsukirje

Hei Arvoisa kokemusasiantuntijakoulutuksen -edustaja

Teen yrityksen (Attendo Oy) kanssa yhteistyössä YAMK-opintoihini liittyvän kehittämistyön.

Opinnäytetyöni tarkoituksena on esitellä ja arvioida yrityksessä 2023 käyttöön otettua KOMPPIS -koulutusta.

Kehittämistyötä varten toivon saavani tietoa, millaisia kehittämishaasteita ja -mahdollisuuksia kehitetty koulutuskokonaisuus herättää toisessa, julkisen sektorin kouluttajatahossa.

Olen pyytänyt Teidän organisaatiostanne tutkimuslupaa asiantuntija-arviointiin, joka toteutetaan teemahaastatteluna. Haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja Teidän nimenne on mainittu kokemusasiantuntijakoulutuksen asiantuntijana organisaationne myöntämässä tutkimusluvassa.

Mitä asiantuntija-arviointiin osallistuminen tarkoittaa:

- Toimitan asiantuntija-arviointiin osallistuville henkilöille KOMPPIS -koulutuskuvauksen, koulutuksen sisällöt, sekä koulutusmateriaalin tarkasteltavaksi etukäteen.
- Sovimme haastateltavien kanssa yhteisen haastatteluajan, joka toteutetaan Teams-etäyhteydellä ja tallennetaan.
- Teemahaastattelu on vapaamuotoista keskustelua esiteltyjen teemojen pohjalta, keskustelu pohjustetaan ennen aloitusta. Teemahaastattelua varten varataan aikaa maksimissaan 2 tuntia.

Liitteenä asiantuntija-arvioinnin tietosuojaliite, josta käy ilmi, miten henkilötietoja käsitellään kehittämistyön aikana. Huomioitahan, että ilmoittautuessaan asiantuntija-arviointiin, henkilö antaa samalla luvan kerätä tietosuojaliitteen mukaisesti henkilötietonsa (nimi, titteli, sähköpostiosoite ja toimipaikka) tutkimusta varten. Ajankohta haastattelulle sovitaan Teidän aikataulujenne mukaan, että löydetään aika, joka sopii kaikille. Esimerkiksi toukokuulle 2024 ehdottaisin perjantaita 24.5. tai 31.5.?

Ystävällisin terveisin:

Marjo Takkunen

LIITE 3. Koulutuskuvaus

Kokemusasiantuntijakoulutuksen koulutuskuvaus
<u>Koulutuksen nimi:</u>   KOMPPIS – yksikön asiantuntija Attendon mielenterveys- ja päihdepalveluissa
<u>Koulutuksen laajuus ja kustannukset:</u>   Koulutuksen laajuus on 36 tuntia.   Koulutus on osallistujalle maksuton.   Osallistuja saa toimintakyvyn mukaisen tuen/ohjauksen osallistumisen tueksi.
<u>Koulutuksen tavoitteet:</u>   KOMPPIS-koulutus tarjoaa osallistujalle valmiudet uuden asiakkaan tai työntekijän perehdyttämiseen asumispalveluyksikössä, jossa hän on asiakkaana.   • Valmiudet asiantuntijuuteen Osallistujat kehittävät valmiuksiaan jakaa asiakaskokemustaan palveluiden käyttäjänä. Koulutus tarjoaa perustiedot oman yksikön arjen toiminnasta, omavalvonnasta ja laatutyöstä, sekä mahdollisuuden oman asiantuntijuutensa löytämiseen ja kehittämiseen.   • Itsetuntemus ja oppimaan oppiminen Koulutus tarjoaa tietoa ja näkökulmia liittyen asiakkaan ja työntekijän rooliin ja yhteistyöhön. Koulutuksessa osallistujat tutustuvat erilaisiin oppimistapoihin ja pohtivat omia vahvuuksiaan oppijana.   • Sosiaaliset- ja vaikuttamistaidot Osallistujat oppivat syventämään yhteistyötaitojaan ja vastavuoroisuutta vuorovaikutustilanteissa. Koulutus tarjoaa näkökulmia verkostoitumiseen ja viestintään. Osallistujat saavat harjoitusta oman kokemuksensa ääneen sanoittamiseen ja esiintymiseen.   • Toipumisen kokemus Koulutukseen osallistuminen tarjoaa mahdollisuuden osallistujien toipumisorientaatiolähtöisen ajattelun lisääntymiselle.
<u>Koulutusmuodot:</u>   • Luennot ja ryhmäkeskustelut   • Käytännön harjoitukset   • Kasvokkain tapahtuva ja etäopetus
<u>Kohderyhmä:</u>   Koulutuksen kohderyhmänä ovat Attendon mielenterveys- ja päihdepalveluita käyttävät asiakkaat, jolla on into perehdyttää yksikön arkea uusille asiakkaille tai työntekijöille ja halu sanoittaa omaa asiakaskokemustaan.

LIITE 4. Asiantuntija-arvioinnin tietosuojaliite

TUTKIMUSTA KOSKEVA Tietosuoja-ilmoitus EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679) artiklat 13 ja 14 Laatimispäivämäärä: 20.2.2024 Mitä tarkoitusta varten henkilötietoja kerätään? / Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus Henkilötietoja kerätään kehittämistyön yhteydessä. Tiedot kerätään, asiantuntija-arvioinnin toteuttamiseksi (teemahaastattelu). Kehittämistyön aineistossa ei käsitellä henkilöitä, vaan todetaan haastatteluvien olevan Etelä-Pohjanmaan hyvinvointialueen kokemusasiantuntijakoulutuksen järjestäjän edustajia. Mitä tietoja keräämme? / Tutkimusrekisterin tietosisältö Asiantuntija-arvioinnin ja kyselyn osallistuvista henkilöistä kehittäjä saa tietoonsa seuraavat tiedot: henkilön nimi, titteli ja sähköpostiosoite sekä toimipaikka. Millä perusteella keräämme tietoja? / Henkilötietojen käsittelyn oikeusperuste Asiantuntija-arvioinnin osallistuvien henkilöiden tiedoista kerätään vain haastatteluun toteuttamiseksi välttämättömät tiedot. Tietojen toimittaminen perustuu kohdehenkilön suostumukseen, jonka hän antaa ilmoittautumalla haastatteluvaksi. Mistä kaikilta henkilöiltä keräämme / Tietolähteet Arvioinnin kutsutaan esihenkilöaseman edustajan kautta, jolloin yksittäisten henkilöiden tietoja ei tule tässä vaiheessa esille. Kutsuun vastaavista henkilöistä jää tutkijalle tietoon henkilön nimi, titteli, sähköpostiosoite sekä toimintayksikön tiedot. Teemahaastattelu tallennetaan videona Teams-sovelluksessa. Muita tietoja ei kerätä. Kenelle tietoja siirretään? / Tietojen siirto tai luovuttaminen ulkopuolelle Henkilötietoja ei toimiteta kuin tutkijalle. Minne tietoja siirretään? / Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle Henkilötietoja ei toimiteta kenellekään EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle. Kerättyjen tietojen turvallinen säilyttäminen / Rekisterin suojauksen periaatteet Kerätty henkilötiedot säilytetään vain tutkijan käyttämällä Attendo Oy:n suojatulla verkkoasemalla. Kehittämistyön valmistumisen jälkeen tiedot poistetaan kokonaisuudessaan. Haastattelu tallennetaan Teams-sovelluksessa. Kuinka kauan kerättyä aineistoa säilytetään? / Tutkimusaineiston käsittely tutkimuksen päättymisen jälkeen Kerättyä aineistoa ei säilytetä kehittämistyön valmistumisen jälkeen. Aineistoa säilytetään Attendo Oy:n suojatulla verkkoasemalla enintään vuoden 2024 loppuun saakka.	TUTKIMUSTA KOSKEVA Tietosuoja-ilmoitus EU:n yleinen tietosuoja-asetus (2016/679) artiklat 13 ja 14 Millaista päätöksentekoa? / Automatisoitu päätöksenteko Aineistoa käsiteltäessä ei tapahdu automaattista päätöksentekoa. Oikeutesi / Rekisteröidyn oikeudet Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, milloin henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Tutkimuksen keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyä tietoja voidaan käyttää osana tutkimusaineistoa. Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus Tietosuoja-valtuutetun toimistoon, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietolainsäädäntöä. Rekisteröidyllä on seuraavat EU:n yleisen tietosuoja-asetuksen mukaiset oikeudet: a) Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot. b) Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen. c) Rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta, jos tietojen käsittely on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten, jos oikeus tietojen poistamiseen estää tai suuresti vaikeuttaa henkilötietojen käsittelyä. d) Rekisteröidyn oikeus tietojen rajoittamiseen. e) Rekisteröidyn oikeus siirtää tiedot toiselle rekisterinpitäjälle. Tutkimusrekisterin tiedot Rekisterin nimi: Komppis-koulutuksen asiantuntija-arviointi Kerätutkimus Tutkimuksen kesto: Kevät 2024 Henkilötietojen säilyttämisaika: 31.12.2024 tai aiemmin, kun tiedot on käsitelty kehittämistyön osalta. Rekisterinpitäjän ja yhteyshenkilön tiedot Marjo Takkunen Tutkimuksen suorittajat Marjo Takkunen

LIITE 5. Komppis- koulutuksen kehittämisprosessin koonti

Takkunen, M. 2023

KOMPPIS - KOULUTUKSEN ASKELEET

2019

Perehdytysvihon sisällön päivitys asiakasyhdistyksen hallituksen kanssa

Työntekijän perehdytyslomakkeen pohjalta luotu, yksikön toimintaa, laatutyötä ja omavalvontaa käsittelevä lomakepohja käytiin asiakasyhdistyksen hallituksen kanssa keskustellen läpi. Käydyn keskustelun pohjalta lomakkeen sisältö päivitettiin.

2022

Tiedon haku kokemusasiantuntijakoulutuksista ja niiden sisällöstä.

Olemassa olevasta tutkimustiedosta koottiin hyviä käytänteitä ja kehittämistarpeita, sekä tutustuttiin muiden toimijoiden koulutuskokonaisuuksiin.

Koulutusmateriaalien ja sisällön valmistelu.

2023

Tulevasta koulutuksesta tiedottaminen. Infotilaisuus 26.1.2023.

Koulutus VOL1 toteutui ajalla 23.2.-4.5.2023.

Koulutuksen osallistujat valitsevat yhdessä KOMPPIS -nimityksen.

<https://www.attendo.fi/ajan kohtaista/arkisto/artikkelit-ja-blogit/kokemusasiantuntijat-auttavat-uuden-asukkaan-tai-tyontekijan-alkuun-attendo-kodin-arjessa/>

Sisällön päivitys ja syksyn aikataulusuunnitelmat

Syksyn koulutuksesta tiedottaminen. Infotilaisuus 10.8.2023.

Yhteistoiminta alkaa komppistapaamisilla koulutuksesta valmistuneille.

Koulutus VOL2 toteutuu ajalla 12.9.-30.11.2023.

Komppistapaamisiin lisätään mukaan uudet valmistuneet ja tehdään yhteinen joulutervehdys yksiköille.

SISÄLTÖ- JA MENETELMÄVALINNAT

Organisaation mielenterveys- ja päihdepalveluiden sisällöllisenä painopisteenä on toipumisorientaatio. Kokemusasiantuntijuus asettui hyvin toipumisorientaatiolähtöisen viitekehyksen alle.

Koulutusta tarjotaan kaikille organisaation mielenterveys- ja päihdepalveluita käyttäville, sisältö on mahdollisimman yksilöllisiä ja toipumisorientaatiolähtöisiä. Koulutuksen ydin on yksikön toiminta ja arki asiakkaan itsensä sanoittamana. Lähtökohta on ”oman tarinan” löytäminen asiakaskokemuksen kautta ja sitä sanoittaen.

Vaikka asiakas ei olisi valmis tai halukas sanoittamaan omaa sairastumis- tai toipumisprosessiaan, hänellä voi olla arvokas oma kokemus yksiköllä asumisesta tai palveluiden käyttämisestä. Tämän tueksi asiakkaat tarvitsevat tietoa tavoitteista ja kuvauksista, joita yksiköiden toiminnalle on määritetty.

TOTEUTUS

Organisaation yksiköt sijaitsevat laajalla maantieteellisellä alueella, joten koulutus järjestetään pääosin etäopetuksena, sisältäen muutaman kasvokkain tapahtuvan kokoontumiskerran, joka tukee osallistujien ryhmäytymistä. Tämä helpottaa myös erilaisia osallistumisen toimintakykyrajoitteita, kun matkustamista ja siihen liittyviä käytännön järjestelyitä on vähemmän. Lisäksi yksikkö ja sen toiminta ovat yksiköltä osallistuessa parhaiten tavoitettavissa.

Asiakkaan osallistumista tukee jokaisella yksiköllä yksi työryhmän jäsenistä, joka osallistuu asiakkaan kanssa koulutuskokonaisuuteen. Asiakkaan ja työntekijän yhteistyö koulutukseen osallistumisessa tukee myös tulevaa yhteistyötä ja vuorovaikutusta kokemusasiantuntijan ja työryhmän kesken, sekä kokemusasiantuntijan roolin muodostumista yksiköllä.

Koulutuspäivien aikana keskustellaan päivän aiheesta sekä ryhmissä että yksiköllä osallistujien kesken. Keskustelujen tarkoituksena on sekä syventää osallistujien näkökulmaa aiheeseen, että tarjota mahdollisuus aiheen esittelyyn oman yksikön näkökulmasta.

MATERIAALIT

Koulutuspäivien materiaalina käytettävä asiakkaan perehdytyskortti on muokattu vihkomuotoon loppuvuodesta 2022 ja sen sisältöjä on päivitetty kesällä 2023. Muuna materiaalina koulutuksessa hyödynnetään yksiköiden asiakirjoja ja perehdytysmateriaaleja, kuten omavalvonta- ja pelastussuunnitelmaa, asiakastyön ohjeistuksia ja viikko-ohjelmia. Itseopiskelu sisältää näihin materiaaleihin tutustumista, tiedon etsintää ja yksikön esittelyn harjoittelua.

KÄYTÄNNÖN AIKATAULUT JA TOTEUTUS

Ensimmäinen koulutus aloitettiin pitämällä organisaation kaikille mielenterveys- ja päihdeyksiköille kokemusasiantuntijakoulutuksen infotilaisuus. Infotilaisuuteen oli kutsuttu yksiköiden koko yhteisöt, eli sekä asiakkaat, että työntekijät.

Infotilaisuudessa kouluttaja keskusteli yhdessä sairaanhoitopiirin kouluttaman kokemusasiantuntijan kanssa. Sairaanhoitopiirin kokemusasiantuntija kertoi tiivistetyn toipumistarinansa ja keskusteltiin, mikä kokemusasiantuntijakoulutus on merkinnyt koulutuksen aikana ja sen jälkeen. Tämän jälkeen kerrottiin nyt esiteltävän koulutuksen sisältö ja ilmoittautumisohjeet.

Ilmoittautumiset koottiin yhteistyössä asiakasyhdistyksen kanssa. Yksikön asiakkaan osallistumishalukkuus ilmoitettiin sähköpostilla asiakasyhdistyksen sihteerille, joka kokosi hakijat koulutuksen järjestäjälle. Ilmoittautuminen lähti asiakkaan halusta osallistua koulutukseen, tällöin yksikön työntekijä ilmoitti sähköpostitse, että yksikkö haluaa lähteä mukaan.

Osallistujavalinnassa mietittiin koulutuskokemusten saamista mahdollisimman laajasti, eli olisi hyvä, jos koulutukseen tulisi mukaan erilaisia asiakkaita ja toimintayksiköitä.

Varsinaisia koulutuspäiviä on kuusi, joista ensimmäinen ja viimeinen kasvotusten. Päivät 2-5 toteutetaan Teams-yhteydellä. Osallistujat toimivat jokaisessa etätapaamisessa osan aikaa yksiköllä, osan alueellisessa pienryhmässä. Koulutuspäivät aloitetaan ja lopetetaan koko Suomen osallistujien yhteiseen kokoontumiseen.

Ensimmäisen koulutuksen päätteeksi osallistujilta koottiin nimiehdotukset koulutuksen käyneelle henkilölle, joista valittiin äänestämällä käyttöön Komppis -nimike. Komppis -nimessä yhdistyy kokemusasiantuntijuus, ruotsin sanasta komppis -ystävä, sekä kompetenssi, joka merkitsee pätevyyttä, osaamista ja asiantuntemusta.

Koulutuskokonaisuus tosinnettiin syksyllä 2023. Tällöin infotilaisuudessa haastateltiin kevään koulutuskokonaisuuden käyneitä Komppis-kokemusasiantuntijoita ja kuunneltiin tilattu luento, jonka aiheena oli toipumisorientaatio ja kokemusasiantuntijuus. Lisäksi koulutuskokonaisuuteen lisättiin keväällä valmistuneiden kokemusasiantuntijoiden osallisuus koulutuspäivissä, sekä erillinen koulutusinfo koulutukseen valituille työntekijöille ennen aloitusta.

Sekä keväällä, että syksyllä 2023 järjestetyn koulutuskokonaisuuden valmistujaispäivänä kerättiin palautetta. Palautteet kerättiin kyselylomakkeella, valmistujapäivänä vertaishaastattelua hyödyntäen.

Lisäksi osallistujia kannustettiin jokaisen koulutuspäivän yhteydessä antamaan sanallista palautetta ja kehitysideoita ääneen sanomalla, sekä kirjallisena palautteena sähköpostilla.